Массе а мехкий пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 16 март, 1974 шу. • № 33 (5329). • Мах 2 кеп.

Гаванера 40 километр мара гаьна йоацаш советски проекгегӀа а советски инженерийи болхлойи новкъосталца а '14 шу хьалхагӀа хьалъяьяр «Мариэль» яхаш боча цӀи йола теплоэлектростанци. ТЭЦ-а турбинаша тахан 220 мегаватт электроэнерги лу. Цо энерги тел Кубай малхбузехьарча дерригача даькъа.

СУРТА ТӀА: ТЭЦ-а машинни зале. Чехословацки специалисташца цхьана болх беш ба кубински энергетикаш.

ТАСС фотохроника.

ЛОРАДЕ ХАЛКЪА РУЗКЪА

Социалистически доалахье тӀахховда йиш йоаца социалистически строя лард, социалистически общества рузкъеи низи, къахьегамхой Ӏалашои, культуреи, вахари дуьдувла хьаст ба. СССР Конституце 131 статьяс СССР хӀара гражданин декхарийла ву социалистически доалахье лорае а чӀоагӀъе а.

КПСС Центральни Комитето, парте Нохч-ГӀалгӀай обкомо цкъа санна дукхаза а белгалдаьхад социалистически доалахьенна тӀакхувдаращца лоаттабу къовсам чӀоагӀбе безаш хилар, хӀаьта а вай республике цхьайолча предприятешка, организацешкеи учрежденешкеи из болх хӀанз а лерттӀа белабеш бац.

Къаьстта дукха къоалаш а ду недастачаш а хулийт колхозашка, совхозий производственни объединене, «Чечингушвино» производственно-совхозни объединене, кхачан промышленноста Министерства, торговле Министерства, респотребсоюза, Грозненски дулха комбината, хлебопродуктай управлене предприятешка. Из кхы дӀахо ла йиш йолаш хӀама дац. Баьча техкамо хьагойт материальни бехктокхаме бола нах лехаш а дӀанийсбеш а гӀалаташ дувлийтача къоалаши растраташи дукхагӀа хулаш хилар.

Цхьайолча моттигашка материальни рузкъашта учет еллгӀен лораделгӀен кхоачам болаш леладац. Цудухьа халкъа рузкъа ложкъадара атта хьалаш хьакхол.

Дукха ха йоацаш СССР Лакхехьарча Совета Президиуме дийцар социалистически доалахье лораяра законодательство миШта леладу. Цига белгал маданкхара, министерствашеи предприятешеи, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша шоай низаш тӀаухийт планаш толамe кхоачашъяра, продукци дукхагӀа арахецара. Бакъда цар цхьайолча хана кӀезига уйла ю из продукци лораяра, из лечкъа ца яйтара. Ерригача министерствашеи ведомствашеи, вай общественно дизза кхетаде деза социалистически доалахье лораечара шоай декхар, цӀенхаштта а тайп-тайпара а гӀулакхаш чакхдаха деза социалистически доалахье саг тӀакховда йиш йоацаш лораяра, из лечкъаяра дола хьалаш дӀадахара, уж тайпа зуламаш ца хилийтара.

Цу гӀулакха оарцагӀъяла еза партийни организацеш, моттигера Советаш, министерствашеи, ведомствашеи, административни, халкъа тӀахьожамa органаш, еррига общественность.

ХӀара къахьегама коллективе оттаде деза халкъа рузкъана тӀакхувдараш ловргбоаца, уж гоама хургбола а цар зуламаш къайлагӀоргдоаца а хьалаш.

Социалистически доалахье лораярца айхха дувзаденна да предприятешка, колхозашка, совхозашка бедала кхомбар, хьайоаннхача продукцега дӀадодар кӀезигдар, хӀана аьлча цу гӀулакхаша алсамдоах Даьхен рузкъа.

Социалистически доалахье лораеча бокха лоархӀам болаш я ведомственни ревизионни служба. Цун болхлой декхарийла ба ревизеш нийса е, недостачаш ханнахьа гучаяха, зулам кӀоарг ца долийташ соцаде, халкъа рузкъан тӀакхувдарашта таӀазар дергдолаш материалаш лерттӀа вӀаштӀехьъяха. Из болх дикагӀа бар дӀадех ревизеш харцахьа еш, недостачаш къайла кхухьаш моттигаш торгови а кхыча а организацешка хӀанз а нийслуш хиларца.

ХӀанз а нийслу хьалхагӀа растраташ ярагӀа судаш яь е балхара дӀабаьха хинна нах юха а материальни бехктокхамерча балха хьайбеш, юха а цар бе халкъа рузкъа дохийташ йола моттигаш. Из вӀалла а ла йиш йолаш хӀама дац. Социалистически доалахье бе йолла саг массе а оагӀорахьара техка, шакӀа санна цӀена хила веза.

Парте горкомий, райкомий, юкххьанцарча партийни организацей декхар да материальни рузкъашца гӀулакх доагӀа кадраш хьалахара а дӀанийсъяра а болх тоабар, хӀара денна цар бехктокхам айбеш уж хьалкхее.

Тешам байна, социалистически рузкъаш карадита мегаргдоацаш бараш материальни бехктокхамерча балха тӀара махулла сихагӀа мукъабалийта декхарийла ба торгови, боахама, кхыча организацей кулгалхой.

Социалистически доалахье — халкъа рузкъа тешаме болча наьча бе доаллаш хила деза.

20 АПРЕЛЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

•

В. И. Ленин ваь 104 шу дизара цӀей сийна укх шера 20 апреле Ерригсоюзни ленински коммунистически субботник дара Москверча хьалха латтача предприятеша дӀайолаяь инициатива хьаллаьцай Нохч-ГӀалгӀай химически завода болхлоша. Къахьегама цӀей долча дийнахьа хьинар айденна заводе къахьегаш хургва 90 гаргга саг. Цар дакъхa 260—270 сом алапи пятилетка фонде юкъедаьха лаьрхӀад завода болхлоша.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани тӀехкхоачашъяра чотах стеклотарни цеха коллективо арахецаргья 7 эзар ах литр чуйода шушаш, белильни цеха болхлоша арахецаргда 1200 килограм белил, лакокрасочни цеха коллективо арахецаргда 20 тонн басараши, лак. Цул совгӀа завода болхлоша кийчъергья цхьа тонн тормозной кхоачал, 800 сома маьха кхыйола продукци. Духхьала цу цхьаа дийнахьа тха завода коллективо арахецаргья 20 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Из хул вешта долча деношка арахецача продукцел дукхагӀа.

А. ТОМАСОВ,
Нохч-ГӀалгӀай химически завода директор.

•

Коммунистически субботник де кийчлуш ба СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически комбината болхлой а. Цу дийнахьа къахьегаш хургва комбинатера 3200—3300 химик. Дукха болхлой хургба спирт арахецача цехашта капитальни ремонт еш. 200 совгӀа болхло хургва Черноречье яхача поселке гамнаш дӀайогӀаш, кӀир тохаш, бераштa йола площадкаш хьаеш, лостамбеш. Цул совгӀа уггар болхлой хургба комбината ков цӀендеш, наькъашта е еза ремонт еш, производственни помещенешта кӀир тохаш, оборудованена басар хьокхаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

•

Ерригсоюзни коммунистически субботник долча 20 апреле Грозненски ремонтно-механически заводе къахьегаш хургва заводера 500 болхло, цар шефал деча школера 150 гаргга дешархо. Иштта субботнике дакъа лоацаш хургба къахьегама ветеранаш-пенсионераш. Шоаш 20 апреле мел даьккха алапи йислагӀча пятилетка фонда юкъедахьа лаьрхӀад завода болхлоша.

Завода болхлоша духхьал цхьан дийнахьа арахецаргья 10,5 эзар сома маьхера тайп-тайпара продукци, цу даькъе 3,5 эзар сома маьха запасни оатхалаш, 1,5 эзар сома маьха металлоконструкцеш, капитальни ремонт яь кийчъергья ши эзар сома маьхера мехкдаьтта оборудовани, 4 эзар сом мах бола мехкдаьттахошта эша кхыйола продукци арахецаргья.

Предприяте кулгалхой, инженерно-технически болхлой хургба завода коан гонахьарча моттигашкеи лостамбеш. Цар дӀайогӀаргья 1650 га, 650 кӀотарг, зизаш.

Л. ХАЖИЕВ,
Грозненски ремонтно-механически завода партийни организаце секретарь.

Целинни районий совхозий болхлошка, колхозхошка, юрта боахама специалисташка, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешка, баьши ордаши долаш даьда лаьтташ карадерзадеча дакъа лоацаш мел хиннарашка

Деза новкъостий!

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето деза ди — целинни лаьтташ карадерзаде доладенна ткъо шу дизар дег тӀера даькъала дувц Казахстанеи Российски Федерацеи совхозий болхлой, колхозхой, юрта боахама специалистий, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, баьши ордаши долаш даьда лаьтташ карадерзадеча дакъа лоацаш мел хиннарий.

Баьш долаш даьда лаьтташ карадерзадарах мехка доккхийча лаьттан рузкъех цун производительни низаш дегӀадоаладар духьа пайда эцарах йола ленински идеяш кхоачашъяр, социалистически строя совленеш дог теша а деш цӀаьхха а бакъъяр хиннад. Из вай. Даьхен историна юкъедахад къахьегама карагӀдаьнна тӀехдаьнна доккха денаьле гӀулакх санна, дерригача советски халкъаша шоай гӀулакхаш цхьан бартаца леладелга хьехьокхаш дола масал санна. Лоаццача хана боахама оборота юкъедоаладаьд 42 миллион гектар гаргга лаьтташ, цу даькъе Казахстане — 25 миллион гектар совгӀа. Хьелка даьсса даьдача лаьтташка хьехиннай керда совхозаш, хьалъяьй промышленни предприятеш, вӀашагӀъеххай Ӏилман центраш. Цу дерригача хӀамаша овлангара денз хийцай целинни районий экономикеи культуреи, йиш хилийтай мехка малхбоалене керда йоккха ялатий база хьее, товарни ялати хьайбай продукташи дукха е дукхагӀа яха. Баьши ордаши долаш даьда лаьтташ карадерзадар болххача лоархӀаме да мехка экономика айяран советски халкъа хьал-торо тоаяран.

Лаьтташ карадерзадеча хьинаре дакъа лаьцад ерригача союзни республикаша, юрташкарчеи промышленни предприятешкарчеи къахьегамхоша, гӀишлонхоша, Советски Эскаре гӀулакх даьбаьнначa тӀемахоша, вузаши техникумаши яьхаралаша, профтехучилищай дешархоша. Мехка болхлой классо тӀехдика техника еннай целинни лаьтташ карадерзадераште. Целинерча шоай тайпарча хьалашца тарлургдолча тайпара лаьтта леладара керда система кийч а яь, юкъейихьай Ӏилмахошеи специалисташеи.

Баьш долаш даьда лаьтташ карадерзадеча районашка парте дукха эзараш коммунисташ, партийни кадрай, производства организаторий тоъал йоккха отряд яхийтар. Баьш долаш даьда лаьтташ карадерзадара гӀулакха юкъе доккха дакъа лаьцад Ленински комсомоло. Парте тӀахьехамагӀа комсомольски путевкегӀа целинни совхозашка баьхкар ах миллион совгӀа кагий нахи мехкарий, цар хьахьекхад чоалханеча хьалашка са ца кходеш къахьегаргдолаш шоаш хилар.

Баьши ордаши долаш даьда лаьтта карадерзадеча даьхача толамаша, цига вӀаштӀехьъяьннача кадрашеи юрта боахам лепабара гӀулакха цар Ӏоаяьча опытои, колхозаштеи совхозаштеи тӀа- тӀа дукхагӀа техника теларо, химии мелиорации дукхагӀа юкъехахьаро, Ӏилмана карагӀдаьннараш производствана юкъехахьаро цу районашка керда торонаш хулийт ялатеи кхыйолча юртбоахама культурайи хьувкъам дӀахо дикка лакхбари дукхагӀа чубари духьа лоаттабу къовсам шерагӀа боаржабара, хьайбай боахам сихагӀа дегӀабоалабара.

Баьш долаш даьдача лаьттaех пайда эцачара керттера декхар сӧнах латт аьлча, из латт, юртбоахама производствана мамогга чӀоагӀагӀа интенсификаци яра, лаьтта леладара система эргайоахаш товяра, кхаш леладареи хьайбаш леладареи культура лакхъяра ларда тӀа паччахьалкхене хӀара шера дукхагӀа ялат, дулх, шура, тха, кхыйола продукци телараx.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дӀахайкаду, целинни районашкарча къахьегамхоша КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяр духьа кхы а доккхагӀча хьинарцеи тӀагӀерттаи къовсам лоаттабергболгахи юрта боахам дӀахо дегӀабоалабара даькъе доккхий толамаш доахаргдолгахи шоаш чӀоагӀа дог тийша хилар.

Къахьегаме керда толамаш доахалда оаш, деза новкъостий целинникаш, къахьегаме керда хӀамаш карагӀдуалда шоана!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

БӀАЬСТИ — ХЬУВКЪАМА ЛАРД ЙОЛЛА ХА

СУРТА ТӀА: ялат дӀадуваш ба «Гудермесский» совхоза тракторист Дадалов Ӏильмани сеяльщик Рябченко Степани.

И. Плиева сурт.

Гота йолаяьй

Селхан бӀаьстан юххье юв культураш дӀае болабеннаб «Гудермесский» совхоза хьалхарчеи шоллагӀчеи отделенешка. Кхашка шоай агрегаташ эггара хьалха араяьхар механизатораша Альтемиров Хасеи Мякиев Лаьчаси. Цу шин агрегато селхан 30 гектара тӀа кени люцернеи дӀайийра. Иштта дика къахьийгар Мусостов Ӏарбе агрегато а. 10 гектар тӀа хохаш, марковкаш, столови свекла дӀайийна ваьлар из.

— Селхан 3 хиннаяле, хӀаьта тахан 6 агрегат хургья тха хьалха юв юртбоахама культураш дӀаюви, — йоах совхоза керттерча агронома С. Хамидова. — Оаха дӀабе лерхӀ 30 гектара тӀа кени 50 гектара тӀа люцернеи. БӀаьстан юххье юв хӀамаш 2 — 3 дийнахьа дӀайийна даргда тхо.

Цул совгӀа, дика кийчо ю совхозе хьажкӀаш, шекара свекла, дуга, кхыйола юртбоахама культураш дӀаера а. ПланагӀа 950 гектар йолча хӀанзле а 800 гектар лаьтта дика тоадаьд.

Р. МАЛЬСАГОВ.

• • •

Массехк ди да Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе хьалха юв юртбоахама культураш дӀае болабенна.

Кхашкара бӀаьстан балхаш сихеи дикеи чакхдахара колхоза механизаторашта юкъе яьржача социалистически яхье камаьхал а йоалаш къахьегаш ба кепаца йина горох дӀаюви бола тракторист М. Гасалиеви сеяльщик Д. Дворниковни.

Таханарча денга колхозе дӀайийнай 400 гектар совгӀа хьалха юв юртбоахама культураш.

С. КУЦАЙ.

АХАРХОЙ ЛОАРХӀАМЕ ДЕНОШ

Укх деношка дукхача хана денз шоайла яхь лелаеш йолча Сунженски шин колхозо — Щеча Эскареи Кировеи цӀерагӀча колхозаша — бӀаьстан миштa кийчбеннаб хьожаш вӀаши тохкамаш дир. ВӀаши хьажара йола комиссеш гӀулакхагӀа дика а кхеташ хӀара механизмага, деталага, технологически карташка хьежар, гойтара агиташи мишта вӀаштӀехьъяккхай хьежар.

Щеча Эскара цӀерагӀча колхоза ерригача тракторни-кхаш лeладеча бригадашка (уж йиъ я укхаза) йолаш я оттаяь производственни заданеш, балха планаш-графикаш, технологически карташ, тракторашта ремонт а техуход а яра йола графикаш, къахьегамах дӀадодачуни алапейн план. Ерригача бригада а хӀара механизатора а социалистически декхараш станашка хьалтеха доахк.

Колхозе вӀашагӀъеллай пропашной культураш лелаю кхо звено. ХӀара механизатора дӀатӀачӀоагӀъяьй эшаш йола техника. Звеноси колхоза правленеи цхьана оттадаь договораш да. 32 сахьатах латтача программах агроэкономически дешар хьийхад, юкъеэза 104 саг а волаш.

Колхозо дика Ӏалашдаьд дӀадув фу, мел эша рассада кийчъеш я парникашка.

2540 гектара тӀа дӀадийнад укхаза гурахьа дув ялат, цунах 2438 гектара тӀа дийначоа подкормка яьй, планагӀа е езар 1800 гектар йолча. Цул совгӀа мошача доакъара лаьрхӀа дӀайийнача 250 гектар культурашта а яьй подкормка. Кхоачашъяьй кхашка удобренеш яккхара план а.

Кхашкара станаш кийчъяьй: ремонт яьй, кӀир техай.

Колхозе оттаяьй моральни материальнии стимулай мероприятеш. БӀаьстанга кийчо яра йоаржаяьча социалистически яхьа хьалхара моттиг яьккхай кхоалагӀача бригадо (бригадир И. С. Болгарев)., шоллагӀа моттиг — шоллагӀча бригадо (бригадир Н. В. Федин). Цу бригадай техника кийча я.

Бакъда цхьадола цӀенхашттара кхоачам боацараш а да укхаза бӀаьстан балхашта кийчо яра даьккъе. Ерригa техникен инвентари тоаяь яьннаяц - колхозе. Сеялкаш, макхаш, культиваторaш, лущильчикаш тоаяь яланза я цхьоалагӀеи йиъалагӀеи бригадаш. ЦӀенъянза я хий дехка система, хий деттача ийс агрегатах пхиъ мара кийча яц. Гойтара агитаци а я дикагӀа хила езаш. Шин сменагӀа болх бара эшача 89 трактористах 76 мара вац.

Кирова цӀерагӀча колхозе а дика чакхдаьхад бӀаьстанга кийчо яра цхьадола балхаш, бакъда, укхаза кхоачамбоацараш дукхагӀа да. ХӀанз а вӀаштӀехьъяьхаяц балха планаш, бӀаьстан балхий графикаш. Ховш да планагӀа боацаш болх дӀабахьа хала долга. Колхозе вӀашагӀъеллай хьажкӀаш лелаю цхьа звено. Из а йоагӀача бесса вӀаштӀехьъяккхаяц, цунна техника дӀатӀачӀоагӀъяьяц. Ремонт яь кийчье езаш я кхашкара станаш а.

Тоаяь яланза я юрта боахама техника.

Колхозе нефтескладин. кхаъ бригаде заправкаши я. Бакъда цар болх лерттӀа вӀаштӀехьбаьккхабац, кхоачам хилла Ӏалашдаьцад укхаза доагор а. Ӏалашданза да колхоза мел эша фу. Гурахьа дӀайийнача культурех аханешта мера яьй подкормка. Цу деша бехка ба авиатораш, яхаш бехказа вувл колхоза керттера агроном П. И. Мирошников. Хила везача 110 трактористах 58 мара волаш вац. 11 комбайн я колхозе, хӀаьта комбайнер бархӀ мара вац.

Социалистически яхь йоаржаяра гӀулакх а эсала да ухаза, вӀаштӀехьъяккханза я кхашкарча станашкара гойтара агитаци а.

Бакъда колхозе дика вӀаштӀехьдаьккхад органически удобренеш кхашка дӀаяхьара гӀулакх. Еррига дӀайихьа удобренеш 13 эзар тонн я.

Колхоза правлене а партийни организаце а сихха дӀадаха деза уж кхоачамбоацараш, хӀана аьлча гота дӀайолае йисар кӀезига ха я.

С. АЛИХАНОВ.

КВАРТАЛА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

Укх деношка дог гӀоздоаккхаш кхаъ кхаьчаб Ермоловски леспромхоза чуйоагӀача ЧӀишкарча хьунпунктера. Цун коллективо цхьа бутт хьалха кхоачашъяьй продукци яккхара квартальни план. Иштта план 1800 кубически метр йолаш хьу лелаераша 2234 кубически метр хьу араяьккхай. 118 процент кхоачашъяьй дахчан хӀамашка дӀайода хьу кийчъяреи араяккхареи план. 185,9 эзар сома маьха арахийцай товарни продукци, вешта аьлча квартальни план 150 процент кхоачашъяьй.

Пятилетка дийлагӀча шера план ханал хьалха кхоачашъергхиларах бӀубенна я хьунпункта коллектив.

С. МУРЦАЛОВ.

Баьш долаш даьда лаьтташ карадерзадаьрий цӀей дездечара

АЛМА-АТА, 14 март. (ТАСС). Баьш долаш даьда лаьтташ карадерзадаь ткъо шу дизара хетадаь цӀей дездеча укхаза яьхкай Российски Федерацера — КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, РСФСР Министрий Совета председатель М. С. Соломенцев керте латта, Украински ССР-ера — КПСС ЦК Политбюро член, Украина Компарте ЦК хьалхара секретарь В. В. Щербицкий керте латта, Белорусски ССР-ера — КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, Белоруссе Компарте ЦК хьалхара секретарь П. М. Машеров керте латта, Узбекски ССР-ера — КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, Узбекистана Компарте ЦК хьалхара секретарь Ш. Р. Рашидов керте латта, Молдавски ССР-ера — Молдаве Компарте ЦК хьалхара секретарь И. И. Бодюл керте латта, Киргизски ССР-ера — Киргизе Компарте ЦК хьалхара секретарь Т. Усубалиев керте латта, Таджикски ССР-ера — Таджикистана Компарте ЦК хьалхара секретарь Д. Расулов керте латта, Туркменски ССР-ера — Туркменистана Компарте ЦК хьалхара секретарь М. Г. Гапуров керте латта вежарашха йолча союзни республикай делегацеш.

Алма-Ата яьхкай иштта вай Даьхен столицера Москвера — Моссовета исполкома председатела заместитель А. К. Мельниченко керте латта, Ленинградереи областереи — КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС обкома хьалхара секретарь Г. В. Романов керте латта, РСФСР дукхача краяшкара, областашкара, автономни республикашкара: Алтайски краера — КПСС крайкома хьалхара секретарь А. В. Георгиев керте латта, Амурски областера — КПСС обкома хьалхара секретарь С. С. Авраменко керте латта, Башкирски АССР-ера — КПСС обкома хьалхара секретарь М. З. Шакиров керте латта, Волгоградски областера — КПСС обкома хьалхара секретарь Л. С. Куличенко керте латта, Красноярски краера — КПСС крайкома хьалхара секретарь П. С. Федирко керте латта, Курганскиски областера — КПСС обкома хьалхара секретарь Ф. К. Князев кертте латта, Новосибирски областера — къахьегамхой депутатий областной Совета исполкома председатель В. А. Филатов керте латта, Омски областера — КПСС обкома хьалхара секретарь С. И. Манякин керте латта, Оренбургски областера — КПСС обкома хьалхара секретарь А. В. Коваленко керте латта, Ростовски областера — КПСС обкома хьалхара секретарь И. А. Бондаренко керте латта, Саратовски областера — КПСС обкома хьалхара секретарь А. И. Шибаев керте латта, Ставропольски краера — КПСС крайкома хьалхара секретарь М. С. Горбачев керте латта, Татарски АССР-ера — КПСС обкома хьалхара секретарь Ф. А. Табеев керте латта, Челябински областера — КПСС обкома хьалхара секретарь М. Г. Воропаев керте латта делегацеш а.

ЦӀей дездеча венав СССР Герзашцарча Низий делегацена керте латта КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр Советски Союза маршал А. А. Гречко.

Целинникий цӀей дездеча еначa Ленински комсомола делегацена керте латт ВЛКСМ ЦК хьалхара секретарь Е. М. Тяжельников.

ПАРТИЙНИ ДОКУМЕНТАШ ХУВЦАШ ДА

БЕХКТОКХАМ ЛАКХБЕШ

Партийни билеташ хувцилга коммунистий вахаре лоархIаме гIулакх да. Ленина кхеллача парте члена цIи сий долаш лелае езаш хилара хIара коммуниста уьйла кхы а лакхъю цу кампане. лакхбу ше болх беш йолча коллектива къахьегача дисциплина тоаяра, партен правительстваш хьалхашка уьттаду дехкараш кхоачашдара ваха хьокхам телаш а уж оарцагIбоахаш а хилара бола коммуниста бехктокхам.

Городе Грозне меттел республике а эггара йоккхагIчаоех я «Красный молот» завода партийни организаци. Нохч-ГIалгIайчене болхлой класс а цун революционни гIулакхаш а эггара хьалха хьахнила доладенначарех йолча коллектива, йIаьхий революционни, тIема, къахьегама традицеш йолча коллектива партийни организаци я из. БархI бIаь гаргга сага ва цунна юкъе.

— Тха организацена а хIара цун члена з йоккха экзамен хилар партийни билеташ хувцарах, — йоах завода паркома секретара Копустянов Виталий Васильевича. — Цо лакхйир партийни дисциплина, коммунистий авангардни лоархIам. Керда билет хьаэца хIара коммунист тIавахар цIенча наьцкъаца. Партийни документаш хувцарах дикадар даьлар тха партийни организацие бечча производственни а идеологически а балха. Ше къахьегача коллективе, общественни вахаре, цIагIа, наха юкъе нийсвелча — массанахьа а коммунист хьокхаме саг хила везарах йола уьйла кхы а кIоаргагIа йизар тха коммунистъшта. партийни вахара юкъе хьинаре дакъалоацаш ше хила везилга кхы а дикагIа кхетадир.

Завода № 9 йола цех кертерча цехашта гIо деш я. Бакъда бокххача лоархIаме болх ба цо бео

Завода ерригача электрооборудованега хьожари цунна ремонт ери из я. Укхазя производстве хьалха латтараш. балха заданеш социалистически декхараши кхоачашдара болхлой оарцагIбоахараш коммунисташ ба. Уж ба социалистически яхь вIаштIехьйоаккхараш а из дикагIа лелаяра торонаш лехараш а.

— ЦIенхаштта кийчбелар тха коммунисташ партийни билеташ хувцара, — йоах цеха партоорганизаце секретара Шабазов Мунас, — хIара коммунист шуй партийни декхар, Уставо дIадехараш къаьстта дикагIа кхоачашде ваьлар. ХIаравар партийни поручени йолаш, из йизза кхоачашъеш вар. Масала, электромонтер Шарапов Николай Александрович цеха халкъа тIахьожама групп председатель ва, электромонтер Симоненко Анатолий Никитович агитколлектива кулгалхо ва.

Партийни билеташ хувцара кийчо еш партийни собрани хилар, хIара коммунистаца къамаьл дир. Иштта къамаьлаш деш оаха дийцар пятилетка толамца кхоачашъяра. КПСС XXIV съезда решенеш йизза чакхъяхара коммуниста тIалатта декхараш. Из кийчо еш баьча бахкхе лакхдир коллектива юкъе партийни организаце, цун члений дола сий.

Цуьна тешал деш да тха йоккха йоацача организацена укх тIеххьарча шин-кхаь бетта кхоъ саг тIаккхетар а. Уж ба электрокаш Поночевный Алексей, Неговелов Геннадий, инженер-электрик Кузнецов Юрий Царех хIаране а дика кхоачашъю партийни поручени. Поночевный цеха комсомольски организаце секретарь, Кузнецов Юрий «Электрик» яхача пенгазета редактор, Неговелов халкъа дружина командир ва.

Партийни документаш хувцара кампанех доккха беркат даьлар тха цеха ерригача коллектива а. Коммунисташ керте а айтта, кхы а шерагIа яьржар пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера план ханал хьалха кхоачашъяра лоаттаю социалистически яхь.

Из кийчо еш айденна хьинзар хIана а кхы лаьгIдаланза да. Пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера хьалхарча шин бетта план ханал хьалха, 26 февраль тIаотташ, кхоачашйир оаха. Партега, советски халкъага КПСС Центральни Комитето даьча Кхайкарала жоп луш, 1974 шера халкъа боахама план ханал хьалха кхоачашъяра промышленноста, гIишлош еча, транспорта болхлой йола Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам хьалхаьца цехе дIайолаеннача социалистически яхьа керте латт коммунисташ.

Тха шеволча коммунистага керда партийни билеташ дахIанз, балха тIа, общественни вахаре, цIагIа парте члена цIи сий долаш а лелаю.

Заводе йоккхагIъярех я №5 йола цех. Укхазара дIаарайоал вай республикана меттел мехкаш а чIоагIгIа эшаш йола мехкдаьттеи гази йоаккха а уж чакхйоаха а оборудовани. БIаь гаргга саг ва цун партоорганизацена юкъе. Уж, паттахьачаргара дIанйккхача, дика дисциплина йола, яхьа керте латта, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара нах оарцагIбоаха болхлой ба.

Дукха болх бир цеха партбюрос партийни билеташ хувцара кийчо еш: лаьрхIа цу гIулакха хетаяь собрани хилар, коммунисташа еча отчеташка ладийгIао, партбюро вокхI члено партейцашца къамаьлаш дир.

— Партдокументаш хувцарна бувзабенна бахь беррига а болх партийни вахар тоадара, хIара коммуниста партена, халкъа хьалхашкара бехктокхам, производстваа цун авангардни лоархIам лакхбара тIагардаь бар, — йоах партбюро секретара Емельянова Вера Петровнас.

Билеташ хувца доладича уж эггара хьалха хувца бокъо луш сий дир вай мехка коммунистически идеалаш чакхъяхара деррига шоай вахар дIаденнача парте ветераний. Уж ба Белозеров Алексей Александрович. Грималлов Павел Яковлевич, Давыденко Василий Никитович, Арустамов Григорий Аванесович, кхыбараш.

Царна тIехьа билеташ хийцар хIанз производстве хьалха латтача котельщикий бригадира Социалистически Къахьегама Турпала Н. Г. Рыженкова. фрезеровщика коммунистически къахьегама ударника Ж. Махаева, кхычар.

Бакъда берриганей-м хувцанзар билеташ. Электросварщик Бессалов Петр Андреевич дика болхло ва. Цун долла хIама толхаду малар тIехдахаро. Цуьна дувзаденна производственни дисциплина телхаю, парте члена цIера сий доаду.

Емельяновас ше къамаьл даьд цунца билеташ хувцаоа кийчо еча хана а цул хьалхагIа а. Малар юхаоса денал хиланзар Бессалова. ХIанз-м кхетадаьд цо шуй гIалат. Молаш вац. ХIаьта а... хьанна хов цун лоIам мел чIоагIа ба. Иштта ва Валнахмедов а. Парте члена хила йиш йоаца гIалаташ даь ба Кабташов, Коваленко. ХIаьта электросварщика Дзортов Мухьмада партийни поручени кхоачашъе тиганзар. Бакъда тIехьагIа дехке а ваьнна кхоачаш-м яьй цо из. ЦаI цеха парторганизаце партера дIаваькхар цун мугIарашка хила ца воагIа саг хиларах тарра.

Цу тайпара цхьаццадола гIалаташ доахка коммунисташ цийсбеннаб кхыча цехашка а.

Партийни документаш хувцаро бIарчча хьайцача завода партийни организаце беррига балха, партийни вахара бокхха пайда белар.

Ю. ЮСУПОВ.

Доттагlала сайре

Хоза кийчъяь я Лермонтова цIерагIча эрсий драматически театра зрительни зал. Укхаза гулбеннаб города Ленински районен Грозненски юрта районен къахьегамхой, партийни, советски организацей вакалаш. Шин района ДоттагIала кIирал тIеххьарча сайрене вIашагIкхийттаб уж.

Сайре хьаелл КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара Г. Ф. Галковас.

— Вай даьхкал, новкъостий, — йоах цо, — болхлойи ахархойи, марсеи жIовнеи дохаргдоаца доттагIала сайрене. Дош хоза да гIулакхаца дизза хилча, доттагIал чIоагIа да вIаши эшшача новкъостал деш хилча. ХIаьта Ленински района болхлой массаза а кийча ба шоай вежарашта, Грозненски района ахархошта эша новкъостал де. ДIадахача шера шоай доттагIий гуйре чуэцача болх беш хилар тха районера хIара денна 20—25 совгIа машин, дукха болхлой. БIаоччача шера совхозий болхлойи колхозхойи шоашта техникаца гIо дар дехаш даь деррига заказаш кхоачашдир. ХIаьта пятилетка укх диъалгIча, къоастамбеча шера кхы а доккхагIа новкъостал дергда шоай доттагIашта тха района къахьегамхоша.

Района 1973 шера пачхьалкхен плана тIанйца хинна социалистически декхараш кхоачашдарах лсаца дийцачул тIехьагIа, Галковас Грозненски района къахьегамхошта совгIата елар В. И. Ленина бюст. Зале хиина беррига нах ураайтта, тIоараш з детташ, КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара Ю. В. Сухорукова дIаэц из деза совгIат.

Къамаьл ду Грозненски района «Атагинский» совхоза хьажкIаш кхееча механизированни звеноп звеньевойс Гайтамиров Ширване. Цо дувц дIадахача шера шоай звеное 150 гектара тIара планах лаьрхIачул дукхагIа хьажкIаш яьха хиларах, укх шера 200 гектарах хIаране тIара 50 центнер хьажкIаш чуэца шоаш социалистически декхар тIаэцарах.

— Оахош къахьегаш тхона массаза а дагалатт городе баха вежарий, цар истола тIа керда дулх, фуаш, баьцадаараш, кхыдар хилар лов тхона. ХIаьта уж новкъостал де баьккача къаьстта дог гIоадаьле болх булу тхога, — йоах цо.

Зале гулбенна нах урагIайттар Гайтамиров Ширване шоаш Ленински района болхлошта дена тухи маькхи Галковайна хьалхашка йихьача, дIаьхда тIоараш техар.

— Оаш кхедеча ялатах боаман санна кIаьда, хоза чам бола маькх, булкаш, кхыдарах хьаду тха болхлоша, — йоах Грознерча маькха комбината мастера Кумачева Елизавета Васильевнас. — Болхлоштен ахархоштен юкъера доттагIал дохаде могаргдолаш цхьаккха низ бац, из болатал чIоагIагIа да. Оаш кхедаь ялат хьурмат деш кийчдаь къахьегамхошка кхоачийтаргла оаха, — аьлар цо ше къамаьл даь йистейоалаш. ТIаккха жIовнеи марсеи сурт тIаделаш хоза кийчъяь йоккха пирог лу цо КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретарага Ю. В. Сухорукова.

Сухорукова дувц района кхашкеи фермашкеи къахьегараша, промышленни предприятей болхлоша, гIишлошъераша, мехкдаьттахоша 1973 шера план тIеххоачашъяь хиларах, партега, советски халкъага КПСС ЦК даьча Кхайкарала доагIача бесса жоп дала лерхIаш, 1974 шера лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ дукхагIа яхара юрта боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам раьза хинна тIа а йийца, шерра социалистически яхь йоаржаеш района ахархой хиларах.

— Цхьан цIен дезал санна бапт тайна, вIаши хьожаш бах вай районашка эрсий, нохчий, украинций, гIалгIай, эрмалой, кхыча къамех бола ахархойи болхлойи, — йоах Сухорукова. — Вай баьчча идеяш санна цIена дола вайна юкъера доттагIал белгалдаккхара шоана денад оаха ер совгIат, — аьле цо Галковайга дIалу В. И. Ленина портрет.

Ю. ПУГИЕВ.

САГИ ОБЩЕСТВОИ

В. И. Ленина кулгалца Россе хиннача Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце адамий историе чухь керда зама хьайийлла ца Iеш, сага шуй сакхетам чу йоккха эргало е а йолаьй.

1917 шера 15 ноябре тIайицар Россерча халкъий бокъоний исторически Деклараци. Цо хьакхайкадора халкъаш вIашакхувхкаш лелаяьча паччахьа политикана меттел советски Iаьдало Россерча халкъий шоай лоIамечен тешамечен цхьоагIон политика чакхйоьхаргхилар.

1918 шера 10 июле Советий V Ерригроссийски съездо массава раьза а волаш чIоагIйир В. И. Ленин керте лаьттача Комиссе дIачуенна эггара хьалхарча Советски Конституце проект. Конституце хьа а кхайкайора чIоагI а йора къахьегамхой бокъонаш, дукха а дукхагIа болча бахача наьха бокъонаш. БIаьш шерашкь Iазапе тоIадаь даьхка, паргIатонах даьнна хиина адамаш кердача вахарга, кхсламеча гIулакхашка даха гIуьттар. Чоалханен халеи болх бар из. Капиталистически обществана юкъера хьабаьнна нах ма баьий из дIаболабаьраш. Къаьнарча, эксплуататорски строя психологех юхелиса дукха хIамаш дао цар сакхетам чу.

Массанахьа а кхоачаш дола ленински кIоарга хьаькъал, шера кругозор, сийрда уйла эшар социально-экономически, политически низаш, шоайла вIаши дукхьала дола хетараши уйлаши вIашагIъийнача чоалханеча хьалашка социализмагахьара керттера лостамаш лахара. В. И. Ленина даьд из.

«Керда общество хьалъертъа вай!.. — бIубенна хьакхайкадир цо. — Вай кхерадергдац Iалаьмате йоккхийча халонашен халагIча гIулакха тIа юкхьанца хиланза ца доалача гIалаташеи, хIана аьлча ерригга къахьегама навыкаши нраваши эргаяхара гIулакх — итташ шерий гIулакх. Цудухьа вIаши торжественни чIоагIен дош лу вай моллагIча жертвашта воаш кийча хилаьх, цу эггара халагIча къовсаме — оамалий низаца доаттабеча къовсаме — вай дукхьала лоатталургхиларахи вайга долла хIама лоалургхиларахи, ши кулг вIашка ца дуллаш шерашкеи итташ шерашкеи вай болх бергхиларах... Вай болх бергба «массава а цхьаннена тIехьеи цаI массанена а тIехьеи...» яха правило наьха сакхетама, оамала, хIара деннарча вахара юкъехкахьар духьа» (В. И. Ленин, Соч. бизза гуллам, т 41, оагI. 108).

Советски общества деррига истори — из я коллективизма ленински принципа, наха юкъера керда гIулакхаш чIоагIдар духьа лоаттабеча къовсама дог тохадолийташ йола летопись. Йохалургйоаца цар лард — социалистически доалахье, Советий политически Iаьдал, болхлой классагара хьалхале лелаяра дакъа, 1936 шера тIайийцачеи хIанз а тIехьа лелаш долчеи Советски Социалистически Республикай Союза Конституце тIа чIоагIдаьча дерригача толамашка керте латтар керда мораль, хIаравар массанена тIехьа, массава а цхьаннена тIехьа яха коллективистий мораль я.

Керда социалистически тайпара саг массе метте хьахулаш хилар гуш да советски наьха хIара деннарча гIулакхашка, лакхача сакхетамеча къахьегаме. 1941—1945 шерий Сийлахь-боккхача Даьхен тIема халача денош. мехка Iоажала кхерам тIабессача хана, котало йоаккхаргхиларах дог тийша дар советски халкъ, долла хIама дора цо моастагIа вохавара. Из дог тийша дар хьалха латта советски строй, керда социалистически идеалаш котъяргхиларах. ТIом чакхбаьнначул тIехьагIарча дерригача шерашка советски наха сакхетаме, шоай са ца кходеш хьийга къа белгтала доккхий хIагаш карагIдуьларца белгалдаьлар. Хьайпр социальни Iилма-технически прогресса хьалхарча мугIарашка а этта йодаш йола, дерригача дунен тIа Iалаьмате йоккха авторитет яьккха, хIанзарча дунен халкъашта юкъерча отношеней лоархIаметIаоа фактор а хинна дIаэтта низ бола, экономически чIоагIтIа дегIаенна общество.

Вай общества вахарера кхы юха хург а йоашаш дIаяьннай саго сага ю эксплуатаци, дIадаьннад Iазап, нийсхо ца хилар, дискриминаце массе тайпа. Советски халкъо шийна карагIдаьнна доккхагIдола хIама лоархI кеpда общественни мораль хьахиларах. МоллагIча социальни группех, моллагIча къамехи народностехи бале а болча наьха цхьатара бокъонаш колективизм хилар, цар шоайла цIенача дег тIара новкъостал дар, къахьегамцара керда гIулакхаш, бокъонца йола демократизм, юххера а, кIоарга гуманизм, хIара сага бокъоний личностен сий дар — иштта я цун белгалагIа йола оагIош.

Социалистически морало эшабулургбоаца низ беннаб Советски Союза.

Кердача общественни морала дукъ увзаш бола боккха низ ба коллективни къахьегам. Вахаро овлангара денз харцдаьд, коллективизмо личноста стандартизаци ю. саг кара хIама хургдоацача воаккх яхаш буржуазни идеологаша дувцараш. Коллективацара наьха бувзамаш шерагIа ме хул, дIаьхегIен хозагIен хул цар духовни дуне. йиззагIен къаьгIен хьаеллалу цар индивидуальность. Коллективист хилар — из да нах дукхабезаф, «сага саг — доттагIа, новкъост, воша» яха правило кхайкаяр.

Нравственни дика гIулакхаш хиларах тарра коллективизми гуманизми шола яь я. Социалистически гуманизм къаьгта хьагучаювл паччахьалкхено сага иразен из масса оагIорахьара дегIаахарен йоакхо ярах. Цу гуманни уйлашта тIалерзадаь да советски общества дерригача члений гIулакхаши лерхIараши. Цунна чухь тIа-тIа хьинарегIа лел башха-дика процесс, «вай», «халкъа» яхача сийрдачен дикачен дешо «со» яха собственнически девиз юстара а кхувсаш.

Белгтала тамашийна дика низ ба коллектива. Коллективни къахьегамца советски сага юрта сибат хийцад, целина карaерзаьй, аьха а аьха карадерзадаьд итташ миллионаш гектараш дола керда лаьтташ. Цо караерзаяьй тайга—Кьилбаседеи, СибарегIеи, Дальни Востока халагIча хьалашка хьалъяьй йоккхий ГЭС-аш, низ бола заводаш, башха-хоза городаш.

Советски сага карара сийлахь-доккха хIама да цо хьайийлла эггара овсарегIа бола къахьегам бахьан долаш лоаттабеча къовсама керда форма — социалистически яхь. Социалистически яхьа низ къаьстта къаьгагIа хьагучабаьлар нийслагIча пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера. План ханал хьалха кхоачашъяра хьакъехьа рапорташ делар Iалаьмате дукхача коллективаша. Предприятешен кхьаст-къаьстача къахьегамхошен встречни планаш тIанийцар. Царех дукхачар хIанз 1975 шера чотах болх бу, хIаьта цхьаяраша пхе шера задани хIанзле а кхоачашъяьй. Уж да социалистически яхь санна йолча сийлахь-йоккхача рычагах пайда эцаш долча халкъа керда, доккхий творчески низаш хьа миш та деллалу хьахьоккхаш дола масалаш. Боарам бэацаш доккха да советски халкъо хьегача коллективни къих догла боркат. 1973 шера 113-эза дукхагIа промышленни продукци арахийцай Советски Союзе. революци ялалехьа Россе хIара шера хьаеш хинначул.

Низкъален тIагIерттаи къахьега дийзад советски наьха дегIаенача социализма экономика хьаяра, хIанзара промышленность, дегIабена механизированни юрта боахам хьалбара. Цар дукхаза а дийзад халача хьалашка баха, дукхача паргIатонех шоаш баха. Цхьабакъда из долла хIама цар лайнад, дегаш ураэтта, хьинар айдаь къахьийгад, хIана аьлча шоашта хьалхашка латтар малагIа декхар да а шоаш сендухьа къовсам лоаттабу а шоашта дика ховш хинадаь. Эггара сакхетамегIен хьинар долашагIен бола халкъа миллионаш къонгаши мехкарийи шийна юкъеэза йолча Ленина парте керда общество хьалъяра наькъаш шаьра кхетадергдолаш кийчбаьб нах, денала гIулакхаш карагIдувргдолаш ураэттадаьд цар дегаш, низ бола бIарчча цхьа къахьегама коллектив а яь кхотабаьб уж.

Советски халкъа низ духбуйлача хьастех дика аьнад Л. И. Брежнева ше визитаца Инде ваха волча хана: «Дуне хьалоладелча денз халкъаша шоай фаьлгашка дийцад нийсхо бахьан долаш, къахьегача наьха ираз бахьан долаш тамашаш гойта могаш бола низ беннача волшебни турпалах. Вай опыто хьахьокх, из фаьлгашка вувцаш вола турпал халкъ ше хилар а хIаьта цуьна волшебни низ телар социализм хилар а».

Дукха ха йоаццаш ше партега, советски халкъага даьча Кхайкарал тIа КПСС Центральни Комитето белгалдаькхад, 1973 шу къахьегама лакхача пафосаца белгалдаьнна, коммунизм хьалъеча ерригача участкашка бокккхен беркатен болх баь шу хинна хилар. Центральни Комитето хьакхайкадаьд лерхIараш кхоачашдарга бодача наькъа тIара моллагIа халонаш эшае могаш долча советски халкъа сийлахь-доккхача творчески хьинарах ше кIоаргта дог тийша хилар. ХIаьта Советски пачхьалкхено лерхIараш дикен гуманни хIамаш да — Даьхе тоаяр, беррига советски наьха хьал-торои иразе хилийтар.

Иван ПОДКОПАЕВ,
АПН корреспондент.

№ 5 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» арГIаьлаpа, пхелагIа номер XIV Нохч-ГIалгIай областной партийни конференцех болча хоамаца дIайолалу.

Агитатораштеи политинформатораштеи новкъостала «Советски кубински халкъий йохаргйоаца цхьоагIо» яхача темах лаьца методически разработка кийчъяьй. Цун автор ва КПСС обкома лектор В. В. Ваннин. Цу рубрикана кIал да промышленноста, гIишлошъеча, транспорта, бувзама, юрта боахама болхлоша пятилетка диъалгIча, хоадамбеча шера программа хчнал хьалха кхоачашъяра тIайица социалистически декхараш.

«Ерриrа резерваш — 1974 шера плана юкъе» яхача рубрикана кIал «Старогрознефта» бурув деттарий опытах» язъяьча шуй статья тIа Старогрозненски бурув деттача балдий управлене технологически отдела начальника заместитела Н. Сычева дувц бурув деттача къахьегама овсарле лакхъяра, бурув сихагIа тохаран цунга дIалодар чухьнахьдаккхараи шоай коллективо лоаттабеча къовсамах.

Укх март бетта 15 шу дуз «Мехка общественни порядок лораеча къахьегамхоша дакъа лацарах» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета соцам арабаьнна. Республика чурча гIулакхий министра Н. Гусенна «Къахьегамхой общественни порядок лорaeчa» аьнна язъяьча шуй статья тIа дувц халкъа дружинай болх шерагIа баржаш хиларах. «КПСС ЦК Кхайкарала жоп луш» яхача рубрикана кIал я Надтеречни района «Кругловский» совхоза партийни организацие агитатора Р. Элежбиева дIадахача шера итогехи укх шерарча шоай перспективаехи йола беседа. КПСС Шелковской райкома секретара Р. Муртаева «Иштта вIаштIехьйоаккх оаха яхь» яхача статья тIа къахьегамхошта юкъе яхь шерагIа йоаржаяра шоаш пайда ийбеча идеологически балха формаех дувц.

Шалински районера хоамаш

1973 шера социалистически яхье башха - дика толамаш дахарах СССР юрта боахама Министерства юрта боахамен заготовкайн болхлой а гIулакхерча наьха а профсоюза ЦК-аи ЦIе байракх еннай «Аргунский» совхоза.

Уж толамаш доахача доагIаш дола дакъа юкъедихьар Хадизов Iимрана кулгалдеча № 4 йолча шурий - товарни ферма коллективо. ПланагIа 5600 центнер йолча, паччахьалкхенна соахка цо дIаелар 6111 центнер шура. Иштта тIехкхоачашйир дулх доххара план а.

Къаьстта доккхий толамаш даьхар доьркаша Р. Мудаевас, М. Худиговас, З. Ублуевас, скотникаша С. Магомадова, С. Хулигова, М. Шахгиреева. Соахка даьхача толамех хIаранена ахчан премеш еннай царна.

Дика дIадоладаьд ферма болхлоша нийслагIча пятилетка диъалгIа, къоастамбеш дола шу а. ХIара денка шура дIанйеча пункте ферма коллективо дIайохьийт 1600—1700 килограмм шура, планагIа 1400 килограмм йолча.

Ферма болхлошка толамаш дахийтара чIоагIа гIо-новкъостал ду доярхашта, скотникашта юкъе шерра яьржача социалистически яхьо.

ХIара 10 дийнахьа балха итогаш ю ферме. Цу юкъа хьалхале лелаяьча доярхана лу карара кара тела ЦIе вымпели 15 сом ахчеи, шоллагIа моттиг яьккхачоа — 10 сом, кхоалагIъяр яьккхачоа — 5 сом.

Ерригсоюзни социалистически яхье баьинача ферма болхлоша дош деннад планагIа 1850 килограмм йолча хIара Iаттагара 2000 килограмм шура яккха.

* * *

«Сельхозтехника» Аргунски объединене коллектив 1000 совгIа саг юкъе воагIаш интернациональни коллектив я. Цхьана дIа айтта укхаза къахьегаш ба 11 къаман нах.

1973 шу дикача толамаца чакхдаьккхар объединене коллективо. ПланагIа 1508 эзар сом долча, цо хьайр 1536 эзар сома маьха продукци. Реализаци яь продукци 1508 эзар сома маьха я, планагIа 1473 эзар сом долча.

Цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар коммуниста Даудов Туркос кулгалдеча транспортни цеха коллективо. Цу цехе 130 автомашина я. Цар вай республике дIа-хьа кхухь юртбоахамен промышленнии кир. Ялат чуэцача доккхий толамаш дахарах транспортни цехерча шин бригадана Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхерча Совета Президиума Сийлен грамоташ елар, хIаьта 19 сага — «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха ВЛКСМ ЦК значокаш елар. Царех ба нохчо Исмаилов ТIахьир — токарь, кореец Пак Кондратий — автослесарь, эрсе Гаврилов Александр — газоэлектросварщик, болгарин Маскатов Костя — шофер, кхыбараш.

Хьинаре къахьегаш я объединене коллектив укх шера а. Хьалхарча квартала план ханал хьалха кхсачашъе лерхI цо.

Б. АРСАНУКАЕВ.

КУЙБЫШЕВСКИ ОБЛАСТЬ. Укх тIеххьарча кхаь шера паччахьалкхенна 6900 центнер боабашка дулх деннад Большечерниговски района Ленина цIерагIча колхозо.

Укх шера цу дулха 4000 центнер йоаккхаргья боахамо. Се боабашкаш кхоачамболаш я колхозе, комбинированнии, минеральнии, витаминнии доакъарашца Iалашъяь я боабашкий ферма.

СУРТА ТIА: сеча боабашкий Iул.

А. Пушкарева сурт.
ТАСС фотохроника.

УКХАЗА ГIИШЛОНХОЙ КИЙЧБУ

Укх массехк шера лакха квалификаци йола «Чеченингушводстрой» предприятешта болхлой кийчбеш я 1966-ча шера вIашагIъелла Шалински районерча Аргунера № 29 йола профессионально - технически училище.

Юххьанца пхи кабинет мара яцар, кхоачамболаш яцар гойтара пособеш, лаборатореш, мастерскеш. Цу дерригне лакха говзал йола болхлой кийчбе новкъарле йора.

Кхо шу хьалха «Чеченингушводстрой» управлене хьалъе йолайир 420 дешархочоа лаьрхIа дешара - производственни комплекс. ХIанз паччахьалкхен комиссе эксплуатаце хьайийцай дешара корпус, ши мастерске, общежити, столови.

РСФСР мелиорацеи хий боахамеи министерства пахаллаш Iалашъю училище кердача техникацеи оборудованецеи. Иштта дIаяхача хана училищана еннай пхи автомашина, ялх экскаватор, йиъ бульдозер. Дешара мастерске латташ я токарни, сверлильни, строгальни станокаш, хIаьта иштта коленчати валашта шлифовка ю станок. Училище болх беш я керда дешара ийс кабинет, пхиъ мастерски, дика Iалашъяь военни кабинет.

Химе кабинете хIара дешархочун истола юхе да хий, канализаци, эшаш йола препараташ, инвентарь. ХIара дешархочун ше къаьстта тохкамаш де торо я. ХIаьта физика кабинет а я иштта эшаш мел долчунца Iалашъяь. Дешархоша производственни мастераша кулгал а деш хьаяь болх беш я мухь дIа-юха кхухьа автомобила модель. Укххаза я транзисторни система зажигани. Наькъашка лелара бокъонаш Iомаяра йола автоматически стенд а я училище вIаштIехьъяьккха. Из атта хьавIашагIйоаккхалуш а дIа-хьа яхьа йиш йолаш а я. Иштта ерригача кабинеташка экранаш я кино хьокхара.

Балха говзал хьехача мастерашен дешархошен училище эшача оборудованеца Iалашъеш баьча балхах цхьа дакъа мара дац из.

Кастта эксплуатаце хьаэцаргйолаш я трактородром, хьалъеш латт актови зал. ХIанз училище дешаш ва 270 дешархо. Ножай - Юртара, Веданара, Шаьлара, Назрянера, Гудермесера, Грознера баьхка ба уж. Дика дешара, культурно салаIара деррига хьалаш долаш да дешархошта, паччахьалкхено бизза Iалашбу уж.

Дика вIаштIехьдаьккхад училище мукъача ханах пайда эцилга а. Болх беш я кIалтохаргах латара, бокса, футбола, настольни тенниса кружокаш. Иштта болх бу тайп-тайпарча технически а предметни а кружокаша, вIашагIъеккай эстрадни духовой оркестраш, хореографически кружок.

Йоккха библиотекеи дешара зали я общежите.

А. БАРЗАНУКАЕВ,
Шалински района «Коммунизма байракх» газета болхло.

ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ ГIУЛАКХАШ ШЕРЛУ

Советски Союзаца цхьана леладу экономически Iилма-технически гIулакхаш — вежарашка долча социалистически мехкий экономика дегIаахара керттера фактор. СССР-о технически новкъостал а деш Болгаре хьал а яь болх бе йолаялийтай энергетика, металлурге, химе, промышленноста кхыча доакъой 200 гаргга предприятии йоккха объекти. Цар тел химе ерригача продукцех 65 процент гаргга, хьадоахача Iаьржачен сийрда бесаш долчен металлех 90 процент совгIа, электроэнергех 80 процент совгIа.

Iилма-технически потенциал хьаяраи чIоагIъяраи доккха новкъостал ду тхона СССР-о. ХIанз юкъарчал доаццаш цхьана гIулакхаш леладу 42 советски 13 болгарски министерстваш ведомстваш юкъе. Цхьана оттаяьча планий ларда тIа 300 темагIа Iилман тохкамаш ду. Уж кхоачашдеча дакъа лоац 100 совгIча болгарски 160 советски Iилма-тохкама институтой проектно-конструкторски бюрош. Цар чулоац машиностроене, химически, электротехнически промышленноста, металлурге, гIишлошъяра, нийгачен кхачанна промышленноста проблемаш. Укх тIеххьарча шерашка кийчъяьй, масала, электротельферий кердача сере параметраш, белгалдаьд фосфатни чкъарий противокоррозийнии электротехнически свойстваш. Цхьана хьаю унификаци яь йола, доккхий мухьаш чудувхка контейнераш.

Болгаре производствана юкъейихкхьай советски коллегашца цхьана кийчъяь дукха лоархIаме электротехнически изделеш: силовой трансформаторий напряжене регулятораш, комплексни распределительни устройстваш, оаз дIаяхьеча аппаратурана электродвигателаш, кхыараш. Шинна а мехка сийрда бесаш долча металлурге кийч а яь юкъейихкхьай цIастеи цIаста молибденовни рудашта обогащени яра толашагIа йола технологи, флотационни машиний керда конструкци. СССР-е хьалъеш латт цIастана рафинировани яра болгарски методах пайда эцарг бола опытно-промышленни установка, промышленни тохкамаш деш латт болгарски конструкцех йолча графитови электродашта. Советски болгарски специалисташа цхьана оттаяьй Г. Дамянова цIерагIча комбинате шлакашта обогащени ергйола фабрика хьалъяра проект.

Химически промышленносте цхьана кийч а яь юкъейихкхьай керда геттара эффективни лоха температураш, йIаьхагIча хана болх беш йола катализатораш. Дика результаташ хьакхаьчай магнитни поле тIа аммиака синтез яра керда метод кийчъяра. Эргаьха тоаяьй сода лу цхьайола аппараташ. Тохкама балхаш даьд кремиковски баритови концентратах барневи тухаш хьадар духьа кремиковски баритови концентратах пайда дикагIа эцара. Цхьана даь балхаш химически промышленноста юкъедахьарах шера 2 миллион лев экономически эффект хилар Болгарена.

ГIирсаш хьалдечеи гIишлой материалаш хьаечеи цхьана гIулакхаш леладарах хьахиннар — теплоизоляцена керда материалаш. Уж юкъекхахьарах шера хургйола эффект алхха Болгаре 800 эзар гаргга лев я. Болгаре йоккхий объекташ хьалъеча хана керда советски электросварка методаш юкъекххахьарах хIара шера 110 эзар лев экономически эффект хул.

Советски организацеша Болгарена новкъостал дергда 30 объекте автоматически управлене системаш хьаеш. Решени тIайийцай электросварка, производствана комплексни автоматизаци яра даькъе болгарски украински Iилма-тохкама институташта юкъе цхьана леладу Iилма-технически гIулакхаш шердара хьакъехьа.

Цхьана разработкаш еш хилар бахьан долаш хьахул вIаши гIойле йола производства специализацин кооперирования. НРБ-ен СССР-ен министерстваштеи ведомстваштеи юкъе юкъарчал доаццаш цхьана леладу Iилма-технически гIулакхаш — вай вежаршка долча мехкий халкъа боахама интеграци дIахо шерьяра лоархIаме предпосылка.

Иво СЕРГИЕВ,
экономически Iилма-технически цхьана гIулакхаш леладара правительствашта юкъерча советско-болгарски комиссе цхьана Iилма-технически гIулакхаш леладара массазарча подкомиссе болгарски даькъа Iилман секретарь.

АПН.

СОФИЯ.

МОСКВА. Дукха ха йоаццаш Ленински проспекте оттаяьй хIанзалца столице ца хиннача тайпара йола керда ГАИ пост. Антониспекце болхлошта новкъостала енай укхаза телевидени: Ленински проспекти гобаькха бода никъи вIашагIкхеттача оттаяьча телевизионни камеро йиш хулийт цу районе нахи машинаши лелача ерригача моттига тIахьожам лоаттабе. Телекамера новкъосталца хьаотташ дола сурт ГАИ поста пикетни монитора чу дIачулу.

СУРТА ТIА: ГАИ кердача поста хьалхашка.

А. Володинен
В. Христофоровен сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛЕРТТIА ЧАКХДАККХА ЖА ДАХКАР

Массехк ди даьлча дахка долалу жа. Из бехктокхаме ха я жа леладерашта. Жа дахкара гIулакх толаме чакхдаккхарах тийша хургда дукхагIча даьккъе пятилетка къоастамбеча шера тIанийца доккхий социалистически декхараш камаьхала а йоалаш кхоачашделга.

Лёнина цIерагIча колхозерча йоккха балха опыт йолча жа Iуша Хамидов Элмарзаси Хаджимагомадов Iумарей, «Россия» яхача колхозерча Ашахавов Сапиюласи Исаев Ахьядеи, «Терский» совхозерча Исмаилов Ахьмадеи Хамзатов СаIидеи, «Красное знамя» яхача колхозерча Мусалатов Баймасханри Мадеев Iийсаси кулгалдеча жа Iуй бригадаша кхоане ца еххаш ханнахьа кийчо ю жа дахкара гIулакха. Цари кхы дукхача жа Iушей гурахье а, Iан кийчо еча хана, вIаштIехьдоаккх жа дахкара мел эшаш дола хIама. Жа дахка доладалалехьа шин кIира хьалха рапорт лу цар цу гIулакха бокъонца шоаш кийчбенна хиларах.

ХIаьта цхьаболча жа Iуша геттара тIехьадоах из гIулакх. Бахьан из долаш дукха кхоачамбоацараш нийслу цар балха тIа, цо Iоаткъам бу жа дахкилга дика чакхдаккхара.

МалагIча хIаман терко е еза къаьстта жа дахкара кийчо еш?

Жа дахка доладалалехьа шин кIира хьалха фарастех цIенъяь, молхаш теха, йIохъяь, кIийле аьхка хила еза желаш а дахка дезаденна жерчи Iодаь Iоахарийн хургдола моттигаш а. Керда Iодаьча Iоахарашта шелал кхетарах зе доал. Цудухьа чIоаттIа лоралде деза уж шелалах. Iоахарий чудоакка моттиг шийла фо хьачудоатIаргдоацаш дика йIохъяь хила еза. Жа дахкийта кийчъяьча хIара жела чу 100-пел кIезигагIа йоацаш клетка, дахка дезденна жа латтача желашка лаьрххIа оборудованни 24-пел кIезигагIа йоацаш Iоахарий леладу моттиги хила еза.

Iоахарий леладеча моттигашка сомма кIалхьарцар (30—40 см) де деза декъача чах. Жа дахка доладалалехьа 3—5 ди хьалха фарастех IоцIенъяьи 40 см сома кIалхьарцар даьи хила еза желаш.

Жа дахкара гIулакх толампа чакхдаккхара боккхача лоархIаме да дахка дезденна жерч гIел ца долийташ дика кхабар. Цхьадолча Iулашцара жа гIелденнад укх тIеххьарча хане. ГIийла жерч дахкача хьалхарча деношка шура йоацаш хул, цудухьа Iоахарий а зсала хул цар. Моттигаш нийслу Iодаь Iоахарий довш а. Цудухьа чIоагIа терко е езаш гIулакх да чахка дезденнеи даьхкан дола жерч къаьстта дика кхоабилга. Арахьа доаждарах кхоачам а баь дита йиш яц цу тайпара жерч, цох тийша ца дуташ доакъар дезка деза царна хьалхашка. Жа дахка долаценнача хана лоархIаме да искуствении шурий хьисапе муж кийчбелга хIара боахаме вIаштIехьдаккхар. Из тайпа муж хьабе йиш я доахана фермашкарча доакъараш кийчдеча цехашка, тIаккха цига кийчбаь муж желашка дIабахьа мегаргба йоккхача хIаман чу а бувтташ. Цу тайпара муж дахка дезденначей даьхкачей жерчашта мелабаро шура хулийтаргъя царга, хIаьта цунца цхьаца вIаштIехьдаргда Iоахарий дIа ца къастийта а. Цу тайпара кийчбеча мужах тоха мегаргда витаминни хьоар а.

Теркалде дезаш да кхы цхьаькха хIама а. Кхоачамхиллал ца кхоабача жерчашта, къаьстта а дукха Iоахарий даьчарна хила тарлу «кетанурия» яха лазар. Из лазар кхийттача дукхагIа нана жерч дов. «Кетанурия» яхача лазара духьала еш йола лоархIамера профилактически мероприяти я нана жерчашта патока юаяр. Патока юае мегаргъя концентрированни доакъарашца, хица, гIожача доакъарца вIашагIъэяь, е ше йолча бесса, 200—250 граммал дукхагIа яла мегаргъяц из хIара устагIана. Боарамал тIех патока юаяр зене да. УстагIий сихха доал патокага, цхьабакъда дерригаш далац.

ХIанз нана жерч патокаца кхоаб массе боахамашка, хIаьта а гучаяккх «кетанурия» яха лазар. Хетаргахь из дуззаденна да, цхьадолча нана жерчаша паток ца ярца. Дукхача жена юкъе хала да из ца юараш малагIаш да ха. Цудухьа жа Iуша зе деза цу тайпара жерч, на ца юараш шоаш къаьстта леладе деза, тайп-тайпарча методехи средствиехи пайда а эцаш Iомаде деза уж патока на.

Жа дахкилга толаме чакхдаккхар дукхагIча даьккъе тийша да жа Iуйхи сакманщикехи. Ханна балха баьхкача сакманщикашта хьалхагIе а вIаштIехьдаха деза царна хиланза даргдоаца культурно-бытовой хьалаш.

Нийса гIулакх да Ленина цIерагIча колхоза воккхагIа волча жа Iуно Хамидов Элмарзас леладер. Из волча дукхача шерашка болх бу сакманщикаш цаIаш ба. Цар балха опыт шерагара-шерага лакхлу, цох дика беркат а доал.

Боккхача лоархIаме да жа дахкача хана бригада членашта юкъе шо-шоай декхараш нийса дIа-хьа декъар. ЧоалханегIеи бехктокхамегIеи дола декхараш тIадахка деза опыт йолча болхлошта.

Родильни отделене чу мара нана черж дахкаргдоацача тайпара вIаштIехьбаккха беза болх. Дийнахьа даьгIенашкей, хIаьта бийсана базашкей Iодаь Iоахарий къаьстта а хаоттама хьалаш во долча дийнахьа сиха шеллу. Цудухьа даьгIенера сихха базе хьабоалабе беза бахка безбенна жий. Цу гIулакха хIара Iулца хила еза дахка дезденна жерч хьакхахьа вогонахьара дика йIохъяь вордаш. Цу вордаш тIа болх беш бийсана дежурить деи элийта беза тешамегIа бола болхлой.

Iоахарий дикагIа хьажхув Iодаьча хьалхарча деношка зIамигача сакманашка уж леладойя. ЗIамигача сакманашка хилча аттагIа да царна шоай ноаной хьалаха. ХIаьта йоккхагIча сакманашка леладеш хилча массаза вIаштIехьдалац цар шо-шоай ноаной хьалаха, цудухьа дукха Iоахарий меца а дус, кIал а дус. Нагахь санна сакманщика из тайпа Iаьхар зе а зийна, цунна новкъостал ца дойя, бала тарлу на.

Цудухьа опыт йолча жа Iуша сакманаш укх тайпара ю: цхьацца Iаьхар баь берхIитт жий цхьана, шишша Iаьхар баь бнъ-пхиъ жий цхьана болаш. Iоахарий дегIадарга хьежжа йоккхагIа ю сакманаш.

Iуйрнийна Iоахарий докъадаьчул тIехьагIа желашкара ара а даьха дажа дIалоахк жерч, делкъийна шиц сахьата хьатIадутт уж Iоахарий дакхийта, цул тIехьагIа са довлца желашка доахк. Бийсана цхьана хул нана жерчи Iоахарийи.

Ткъо ди даьнначул тIехьагIа, дIайха денача дийнахьа шоай ноаношца цхьана доажаде ардаха мегаргда Iоахарий. Цхьабакъда шелалахи чен хулача лазарахи чIоагIа лоръде деза Iоахарий. Лаьтта дийша ухкаш 5—7 минутал дукхагIа ха яккхийта мегаргьяц Iоахарашка. Иштта лораде деза Iоахарий лаьтта па дуйиташ а, цхьаи Iулщара дайлда Iоахарий вокха Iулах дIа ца кхетийташ а. Шоай ноанаех къаьста Iоахарий сиха гIел а лу, сов кIалдисарах да а дов.

Iоахарий доккхагIа ме хул йоккхагIа ю сакманаш. Цхьабакъда сов сихвала мегаргвац цу гIулакха, хIана аьлча доккхача устагIашта юкъера шоай ноаноша хьалаха халагIа да зIамигача Iоахарашта. ДикагIа лоархIаш да, шин-цхьа Iулах дийкъа, тха ларгалца нана жерч леладелга. Iоахарий шоай ноаношца дикагIа дIаIамийтара, жа лергача хьалхарча 5—7 дийнахьа вIашагIтоха мегаргац сакманаш.

Жа Iуй дага кхабалаш, жа дахкара гIулакха дикагIа кийчбаларан из чакхдаккхара технологи цIенхаштта лорараи дукхагIа йоакхо еча жа Iуй бригадай толамаш доккхагIа хургдолга.

Ф. ПОХОДНЕВ,

Наурски райисполкома юрта боахама управлене керттера зоотехник.

ОДЕССКИ ОБЛАСТЬ. БIаьстан хьалхара культураш дIае болабеннаб Одесски областера ахархой. Iаьржача форда йистерча кхашка ялат дIадуваш я итташ агрегаташ. Областа къулбехьарча районашка дIадуваш латт мукх, кен, горох, цхьан шера хьувкъам лу баьцаш.

СУРТА ТIА: Одесски областа Овидиопольски районерча КПСС XXI съезда цIерагIча колхозе «Черноморец» яхача фух бола мукх дIабуваш ба.

И. ПАВЛЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

Шура тIаеттaлу

Республикерча шурий фермай коллективаша чIоагIа хьинар айдаь къахьег дукхагIа шура якха гIерташ, керттерча даькъе, доахана продуктивность лакхьяра чотах. Укх шера хьалхарча шин бетта дикка айденнад шура дукхагIа йоаккхилга. Эггара дукхагIа шура тIаккхийттай Грозненски района боахамашка. Цу районе хIара Iаттагара яьккха шура соакха цу хана хиннача 64 кг дукхагIа я, Сунженски районе — 56 кг. Малгобекски — 37 кг.

Шин бетта хIара Iаттагара яьккха шура Шелковской районе —340 кг, Наурски — 296, Урус - Мартановски — 293, Грозненски — 288 кг я. Из лакха продуктивность я Бакъда республике дукха да шура хIанз а кIезига йоаккхаш дола боахамаш. Къаьстта кIезига яьккхай шура Гудермесска, Надтеречни, Шалински, Назрановски районий боахамашa.

Республика колхозашкеи совхозашкеи юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара укх шера хьалхарча шин бетта яьккха шура (килограммашца).

1.	Ачхой - Мартановски	272
2.	Веденски	—
3.	Грозненски	288
4.	Гудермесски	259
5.	Малгобекски	255
6.	Надтеречни	217
7.	Назрановски	240
8.	Наурски	296
9.	Ножай-Юртовски	—
10.	Советски	—
11.	Сунженски	270
12.	Урус-Мартановски	293
13.	Шалински	243
14.	Шелковской	340
	г. Грозный	498
	Республике гIолла	277

ДIАДУВ ФУ ДИКА ХИЛИЙТА

Массанена хов, юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара мел боккхача лоархIаме да дIадув фу дика хилар. Цу гIулакха йоаггIаш йола терко яьй Надтеречни района «Гвардейский» совхоза, Малгобекски района «Ингушский» совхоза, Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза, кхыча боахамий кулгалхошеи специалисташеи. Цига дIадувча боарамта кхоачадеш кийчдаьд ялата а ялата-бобови а культурай фу.

ДIадувча фуга хьожача инспекцеша баьча тохкамах гучадаьннад 1-гIа март хIатIа кхоачаш дIадувча боарамга кхоачадаь фу 104 процент хилари цох цхьоалагIча класса дар 51 процент хилари.

Дукха болх бир дIаде мегаргдоаца фу дикагIча сортагIа долчунца хувцаш. Цу гIулакха чIоагIа йоакхо йир Ачхой-Мартановски района боахамаша. 1 феврале 12 процент мара хиннадеце. хIаьта хIанз кхоачам балла массе тайпара фу да цига дIаде. Белгалдаккха деза, царех цхьоалагIчеи шоллагIчеи классах дола фу 88 процент хилар.

Малгобекски районерча «Кавказ» яхача колхозе кхоалагIча классах мара дацар горохеи гречихаи фу. Биззача бетта боккха болх бир цига гороха фу цIендеши дIадувча боарамга из кхоачадеши. ХIанз кхоачам хиллал цхьоалагIча класса фу да боахаме.

Бакъда, цхьадолча боахамий специалисташа а кулгалхоща а йоаггIаш йола терко яьяц дIаде фу кийчдара. Масала, Назрановски района боахамашка ялатеи ялата-бобовии культурай фу хила дезачох ах мара дац. Цу района боахамашка вIалла а долаш дац гороха фу, кхоачам хиллал Iалашдаьдац кена фу. ХIаьта совхоз - техникум агроном нов. Султыгов сагота вац дIаде фу Iалашдара гIулакха. Назрановски фуга хьожача пачхьалкхеи комиссеца гучадаьннад боахаме 69 процент мара дIаде фу Iалаш ца даьлга. Инспекце болхлоша цу хьакъехьа хоам баьб халкъа тIахьожама комитетага, цхьабакъда, таханалца бехк ца беш лелаш ва нов. Султыгов.

Сенна уйла еш ба-хьогI хIанз а тIехь дIаде фу Iалашдаь доацача боахамий кулгалхой а специалисташ а, сагота бий-теш уж юртбоахама культурай хьувкъам дика кхебара? ХIаьта цу гIулакха дукхагIа бехке ба фуна лаьрхIа дIайиначa культураштa де мадезза Iунал делга, уж чуэцилга вIаштIехья ца даьккха бола агрономаш. Из бахьан долаш фуна дIадийна дукха ялат алийсад кхашка, цудухьа кхычахьара фу Iалашде деза боахамий, из эцара дукха ахча дIа а дохийташ.

Республика боахамашка ерригa торонаш я юртбоахама культураш чуийца ма яллинге а, кхы тIехьа ца тетташ фу цIендеи дIадувча боарамга кхоачадеш из кийчдаь дIаоттаден. Цхьадолча боахамашка из лоархIамера болх гаьнна тIехьбоах. Гуйре тIехьа яхача хана е Iан замалахь мара дIаболалац цига фу цIендеи кийчдеи. Цудухьа хила дезача боарамагIа хилац дIадувш дола фу.

Фуна лаьрхIа ялаташ дIаде лаьтташ къоастадара, фу дика хилийтара кулгалхоша а специалистаща а йоакхо еча боахамашка гIулакх кхыча тайпара да. Цига ханнахьа чу а эц, цIендаь дIа а оттаду дIадувш дола фу. Цудухьа гIулакхаш а дикагIа да цар.

Дукхача боахамашка доаггIача бесса лорадац бIаьсти ювча культурай фу. Фу лорадара бокъонаш телхаю Назрановски совхоз - техникуме, Сунженски района XIX партсъездеи Шеча Эскареи цIерагIча колхозашка.

ХIанз хIара колхозеи совхозеи агрономий керттера декхар да тоъаш доаца фу сихха Iалашделга вIаштIехьдаккхари дIадувча боарамга дIаккхоачадеш из кийчдари.

Республика колхозашкеи совхозашкеи дIаде фу кийчдарах йола

СВОДКА

(процентаща)

Районаш	Тохкам баь фу	ДIадувча боарамга кхоачадаь фу	I классах дола фу
Наурски	119	117	107
Надтеречни	150	150	102
Грозненски	138	132	82
Малгобекски	101	101	52
Урус-Мартановски	92	92	41
Сунженски	89	86	20
Шелковски	107	55	14
Гудермесски	112	112	5
Ачхой-Мартановски	100	100	1
Шалински	64	50	—
Назрановски	51	46	—
Ножай-Юртовски	8	1	—
Веденски	—	—	—
Советски	—	—	—
Республике	111	104	51

ГРУЗИНСКИ ССР. Е сурташ Закавказье йоккхагIа йола Ингурски ГЭС хьалъеча даьхад. 271 метр лакха айлургйолча ший тайпарча арочни плотина чу укх шера чуйотта лаьрхIад 300 эзар кубометр бетон — заданегIа лаьрхIачул 20 эзар кубометр дукхагIа.

Ингура тIара из Iалаьмате йоккха ГЭС хьалъю берригача мехко. Укхаза къахьегаш ба тайп-тайпарча къамех бола нах, хIаьта цунна оборудовании кхухьийт Ленинградеи Минскаи, Свердловска а, Горьке а, Тбилисе а предприятеша.

СУРТА ТIА: ишта ба Джварски чIоже хьалбеш латта гIирс.

И. Чохонелидзе сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

КАРАЕРЗАЯЬ ГIОМАРАШ

Румыне къулбехьарча Садован Корабиян яхача городашта юкъерча районе, Румыне эггара йоккхагIйолча цхьан ирригационни системе, хIанз кхы хазац лаьтта оахкача машинийн самосвалийн таташ. Из хьалъяра балхаш практически даь даьннад. Садолийташ дола Дунай чура хий доагIаргда укх аьхки Должи Олти яхача уездашкарча 80.000 гектар декъача лаьтташ тIа, хIаьта из бахьан долаш интенсивно лаьтта леладу район а хина дIаоттаргъя из район.

Климат бирса хиларах зIамига Сахара оалар цига бахача наха екъача гIомараша къайлаяьккахча Дунайнеи Олтаи юкъерча кхо са баргах. Кхыметтел эггара чIоагIагIа йола тIаьнна хIамаш а йоаю цига йокъалои лоа доацача Iай хьекхача мижои.

Пхе шера хьалъяьй ирригационни система. Дунай тIа хьалъяьй секунде дукхха говнаш долча хий ухача 3.500 метр дIаьхача каналашкеи турбашкеи 44 кубически метр хий дохийташ йола йоккха насосни станци. Уж каналаш доахача хана хьалдаьккхад 25 миллион кубически метр совгIа лаьтта. Цул совгIа, хьалъяьй электронно - вычислительни машиний новкъосталца управлени еш йола догIан хьисапе хий детта автоматизированни система. Дукха ха йоацаш а тIехьаяьсса иллача цу районе бахача наха лаьрхIа хьалъяьй хIанзарча тайпара йола «микрогородилгаш».

Бекет яхача поселке болх беш я гIомараш чIоагIъергйолен гIомара лаьттаех юрта боахама пайда эцаргболен методаш кийчъю Iилма-тохкама станци. Цуи специалисташа йоах, кердача лаьттай хIара гектара тIара 70 центнерага кхоачаш хьажкIашин 36 центнер кIан даха, баьцадаарий, сомий, комсий, коартолий лакха хьувкъам кхебе йиш хургъя.

Румыне карта тIара дIайоалаш латт лаьтта леладара пайдана йоацарг лоархIаш хинна кхы цхьаькха цхьа район а. Цхьабакъда Садова — Корабе гIишлонхой дIахо боарам боацаш дукха балхаш да. Лоаллахарча, Жиу яхача хин аьрда оагIорахьа Долж яхача уездерча декъача гIомарий лаьттай кхы а 30.000 гектара тIа хий дохийтаргдолаш йола керда ирригационни система хьалъе йолаяьча цхьаькха районе дIаболх уж.

В. КЛИМЕНКО,
ТАСС корреспондент.
Бухарест.

Кубински юрта кердадар

Шоаттдийнахьа Iуйрийна арададьлар тхо Гаванера. Ах сахьат даьнначa гIолла тропически маьлха зIанарех низ болча гаьний кортоша тешшаме лорабеши Кубай дукха провинцеш вIашагIъювзаши болча Центральни наькъагIа хьадда йодар машин. Тха никъ Пинар-дель-Рио яхача малхбузерча провинцегахьа бодар. Наькъашина а оагIорахьа нийсача йовкъаша йийкъа даьгIенаш ядар, цул тIехьагIа бIарг макхоачча дIададар шекара эза кхаш. ТIаккха, юххера а, тхона хьалхашка гучадаьлар банаий кхаш.

Бананаш кхееш болча «Артемиса» яхача боккхача боахама управлене тхона духьалвера къона, хьинар дола боахама директора заместитель Рафаэль Лопес Эрнандес. Цига журналистски блокнота тIа нийсача мугIарчегIа дIаэттар эггара хьалхара цифраш. Белгтала аьлча, тхона хайра, бананий кхаша боацамера 3000 гектар лаьтта дIалоацилга, хIаьта юкъера лаьрхIача боахамо хIара гектара тIара 12 тонн бананаш гулъелга а цу тайпара столични провинце бахача наха царца 40 процент кхоачам белга а.

— Тха боахам 1968 шера вIашагIбеллаб, — йоах Рафаэла, — революци ялалехьа помещикий хиннача лаьтташка. Тха балха юкъе керттера моттиг дIалоацача бананашта нийсса оаха хьалкхею ананасаш, цитрусови сом, кофи, коартолаш. ДагадоххарагIа аьлча, гIайреи тIа эггара дукхагIа коартолаш хIара гектара тIара оаха гулъю.

Толамаш дахаре къайле малагIа я шун аьнна даьча хаттара Рафаэла жоп лу: гIулакх лаьтташ дика хиларах. минеральни удобренеех пайда эцаш хиларах лаьтта ца Iеш, къахьегам кхетамца вIаштIехьбаькха, кхашкарча балхашта механизаци яра боарам хаддаза лакхбеш хиларах а латт.

Боахама болхлошта юкъе шерра социалистически яхьяьожай юртбоахама культурай хьувкъам лакхбар духьа. Цунна хьалха латтараш коммунисташ ба, 80 саг ва парторганизацеца.

Боахама кхашка болх беш я къоначa механизатораша лелкаш йола «Беларусь» яха 96 трактор. Шоаш тIехдика хилар Кубе хьахьеккхад советски машинаша. Оаха къамаьл даьча трактористаша боккха мах бу цар технически балха.

Механизатораша лораеш лелаю техника. Массехк шу хьалхагIа боахамга хьакхаьча «Беларусаш» хIанзза, заводера арайоалаш хьеххача санна долча шоай басарца лепаш я.

Боахама территоре тIа я юртара пхиъ школа-интернат. Лакхерча классашкарча дешархоша, дешар хIара денна кхашка беча балхаца цхьана тар а деш, болхлошта доккха новкъостал ду юрта боахамерча кхоалагIа дакъа гарга долча лаьттана обработка а еш. Дукха ха йоацаш хьалъяьча «Мартирес де кент» яхача школе-интернате дахар тхо. Из я дешаран салаIаран хиланза ярг мел йоацача хIамашца кийчъяьнзза вIаштIаръяь хIанзара кхо здани.

Революци ялалехьа сабелгало яьлча дена боад къовлабалалца букъ сеттабаьб укх моттигашка батракаша. ХIанз шоаш шоашта, дерригача кубински халкъа ираза болх бу цар. Цар хьега къа бахьан долаш, халкъа Iаьдало йоакхо яр бахьан долаш цецвоаккхаш эгалонаш хиннай хьалха мехка эггара тIехьайнсача районех цаI йолча цу районе, хувцабеннаб юртарча дахара лостам ше а.

Г. ПЕТРОВ,
ТАСС корреспондент.
Гавана.

Кхашкарча балхашта кийча ба

Сунженаша республика берригача механизаторашка даькхайкарал хьал а лаьца гурахьи Iайи техника тоаяра план ханал хьалха 23-ча февралага кхоачашъе декхар тIаийцадар. Наурски района Ленина цIерагIча совхоза механизатораша. ХIаьта шоаш денна дош толамца кхоачаш а дир. 10 феврале тIаккхоачаш тоа а яь даьтта хьекха дIаоттайир 44 трактор, 5 планал совгIа а тоаеш 35 фо детташ лаьтта кIалара комсий гаьнаш хьамукъайоаха агрегаташ, тракторашта тIехьаювзаш йола 36 опрыскиватель.

Техника тоеча хьалхле шоллагIча отделене механизатораша яьккхар. Из толам баккхарах отделене коллектива карара-кара тела совхоза Шебайрах елар. ХIаьта цхьаболча механизаторашта—мах бола совгIаташ, ахчан премеш.

Совхоза юртбоахама техника бIаьстан балхашка кийчъеш къаьстта дика къахьийгар В. Немцова, Б. Белалова, Д. Улубаева, Б. Муртазова, кхычар.

В. И. Ленин ваь 104 шу дизара хетаьча 20 апреле хургйолча субботнике дергдола балхаш белгалдоахаш, планаш увтаеш ба хIанз механизатораш. Цу дийнахьа мастерске болхлой помещенеш, станокаш цIенъеш, тоаеш, мастерске гонахьа гаьнаш йогIаш, зиваш догIаш хургба. ХIаьта механизатораша кхашкара балхаш дергда.

Субботнике къахьийга даькха ахча нйслагIча пятилетка фонде дIачудала лаьрхIад.

М. ХАМАТХАНОВ.

Шура цIенагIа хилийта

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

Шамара пхьынашта (железашта) хула воспалени (мастит) ца хилийтара профилактика яра деша йоаггIаш йола йоакхо яц вай республика боахамашка. Цу лазаро шура лаьгIъю, цун питательни технологически дикал лохъю, хIаьта доахан ханал хьалха шурийна пайдана доацача доах. Из доккха зе да.

Шамара воспалени хила тарлу машинашца доахан деттара бокъонаш телхайойя, шурий железа чу микробаш яха тарлургдолаш хьайбаш леладареи кхабареи хьалаш во хуле. Микробаша сихъю лазара процесс. Из лазар долча хана шурийца шамар чура араювл стафилококкаш яха палочкаш, кхыйола микробаш.

ДукхагIдолча даькъе шамара воспалени хул доахан лакъача хана.

Мастит яха лазар холуш а дукха белгалоацаш йоацаш къайлагIа а хила тарлу. Клинически хьисапе из лазар долча хьайбай шамарашка хьежача холу из лазар. Гуччахьа доаца из лазар лаборатори тохкамаша деш гучадоакх.

Уж тохкамаш де хала дац вай республика боахамий хьалашка. Цу гIулакха лаьрххIа бромтимоловни шура хьоIа а еш эцаш йолеи пробаш ю.

Бромтимоловни проба. Тохкам бара пайда эц индикатора 0,5 процентни спиртово-хин растворах (хьалхагIа 50 мл чхьагIара спиртах тох 0,5 грамм бромтимолбляу, цул тIехьагIа 50 мл дестиллированни хий дIадот),

Доахан леладеча коа шурий контрольни пластинкаш тIа оттаю проба. ХIара пластинка кIоагилга чу йоаккхашехьа шура чуйотт, цунна пипеткаца тIаботт бромтимолбляу раствора 2—3 тIадам, тIаккха кIаргаца вIашагIъэю. Хьсанал гIайоацача кизга тIа е ингале пластинка тIа тIадам тIабохийташ е а мегаргъя проба. Из деча хана шурий цхьан тIадама реактива цхьа тIадам тох. ТIаккха из вIашагIъэйча цун бос мийтаб хьож.

Могаш болча Iатта шурий бос баьцара-IажагIа хул. Баьцара е сийна бос хул пуччахьа йоацаш къайлагIа мастит йолча доахана шура.

Цхьабакъда, IажагIа бос хул шурий етт бахка безбенначa хана а баьхкачул тIехьагIа а. Цудухьа хьалхара проба нийса я е яц хьожаш шура хьоIа еш проба е еза.

Шура хьоIа еш ю проба. Цамогаш хилара дегбуам беш етт хилча бийтт тачул тIехьагIа хIара тIарах яьккха 10—15 мл шура бромтимолбляу йолча пробирка чу а етте 16—18 сахьата лоаттаю. ШоллагIча дийнахьа реакцега хьож. Мастит долча Iатта шура хIеIе юке юж. Цхьайолча пробиркашкарча шурий бос IажагIа е сийна хул, тIоа кIезига тIабоагIа.

Иштта шура йола етт берзабе беза. Цу морча Iатта шура кIеж а йоаккхийташ къоначa хьайбашта мелаю.

Мастита профилактика яра система юкъе йолх зоотехнически, ветеринарно-санитарни, боахама мероприятеш.

Зоотехнически профилактика яра юкъарча мероприятех керттера дар да доахан нийса деттар, хан-ханахьеи кхоачам боллаш доакъар лучи кхоабилга.

Цхьаккха тайпа телха, гIорадаь доакъар дезка мегаргдац. Иштта кхоабача доахан ченна хиннача лазараша мастит хулийт. Дахкале а даьхкачул тIехьагIа а рациона юкъера дIадоаккх моша доакъар, концентраташ 1—2 килограммага кхоачаш кIезигъю. 10—12 ди даьлча хьалха санна кхоаб.

Къаьстта боккха теркам тIабахийта беза кIалхьарцар дикагIа хилийтара, хан-ханахьа кхо арадоаккхаш помещенеш цIена хилийтара. ТIоадал чуюаш, кIаьда, дIайха хила деза кIалхьарцар. КIалхьарцара ча, опилкаш яха еза, Фо кхетийта деза помещенешка.

Санитарни порядок хургйолаш ферме кIира цкъа санитарни ди де деза. Цу дийнахьа механизацица цIено е еза: кораш, наIараш цIенъеш, кIира тохаш, дезинфекци еш. ХIара дийнахьа цIенде деза доахан. Шера шозза, бIаьстиц гурахьеи, коровникашка профилактически дезинфекци е еза.

Доахан дахкача моттигашкам хIара дийнахьа цIено еш дезинфекци ю.

Массехк шу хьалха Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозеи Урус-Мартана района «Горец» совхозеи ветеринарни санитарни бокъонаш телхаярах дукхача хьайбашта лазараш хулар. Дукхача шерашка дIа ца озаш гувнаш даь лоаттадора кхо. ХIаьта цунца, ховш махиллара, хьахул дукха лазараш хьеду микробаш.

Специалисташа могаеча тайпара, хьайбашта хулача лазарашта духьалара профилактика дика еча «Путь к коммунизму» яхача колхоза Батаев Махьмада кулгалдеча фермера хьалаш дика да хIанз. Ферме шурийна пастеризаци ю. Лазараш хулийта микробаш йоаю хан-ханахьа ветеринарни санитарни гIулакхаш дизза чакхдохаш.

Из ала йиш яц «Горец» совхоза цхьоалагIчеи шоллагIчеи фермаех. Ветеринарни бокъонаш теркал ца ярах дукха доахан цамогаш хилар цу фермашка. Уж санна дола гIалаташ ца дуалийтара хаддаза теркал де деза ветеринарни лораша де могадер.

ДоагIIача тайпара доахан деттар мастита профилактика яра лоархIамера мероприяти я. Беттале хьалха шамара обработка ю. ТIараш дIайхача хица дулл, цIенача гатаца докъаду, цул тIехьагIа дезинфекци еча растворaца (0,5-процентни дезмол) тIоададаь салфетка хьакха деза шамара. ХьалхагIа йоаккха шура лаьтта Iоахийта йиш яц, цамогаш болча Iатта шурах инфекци хила тарлу, цу гIулакха лаьрххIа кружка хила еза. Кулгашта човнаш йолча доаркага доахан деттийта йиш яц. ХIана аьлча доахан деттача хана цу човнашкара микробаш шурий чу яха тарлу. Шурийлеи шурий продукташкеи стафилококкашта дегIаяхка дика хьал хул. Иштта инфицированни шура йиначоа чIоагIа отравлени хул.

Фермашка болх мел бераш медицински осмотрах чакхбала беза. ХIаьта цунца царех хIаране декхар да йоаккхаш йола хьайбай продукци цIена хилийтара ветеринарни санитарни правилаш йизза кхоачашъе.

Г. ВОЛИК,

Нохч-ГIалгIай НИВС вокккагIвола Iилман сотрудник, ветеринарни Iилмай кандидат.

«МОСКВИЧА» СИЙ ЛАКХДЕННАД

Англе тIа-тIа дукхагIа хоатташ я советски автомобилаш, хоам бир «Автоэкспорт» яхача советски араьхьарча торгови объединене викало ТАСС корреспондентага, 1972 шера 8000 «Москвич» ехкай укхаза, хIаьта соахка цхьан шера — 15000. «Сатра моторс инджинирс» яхача британски фирмо кулг ядаьча контракта тIа оттадаьд 1974 шера цунга 20 000 гарга советски автомобилаш йоххилга, керттерча даькъе «Москвичаш». Укх шера английски наькъашка духхьашха араяргъя «Ладаш» (ишта оал Англе «Жигулех»).

«Москвичий» сий лохде мегадац кхыметтел соакха октябрь бетта, Лондонера дуней халкъашта юкъера автомобильни выставка дIайолалуча хана царна духьала моастагIал тIехь кампани йоаржаяь хиннача йоккхийча автомобильни фирмашта а. Советски автомобилий сий IотоIаде дагахьа потребителий лондонски ассоциацега кепатохийта цар араьяккхача заявлене тIа «Москвичех» доахк яхаш цхьацца кхоачамбоацараш дуцар, Англе уж ца йоххийташ соцаелга дIадехар.

Аьлча а ца аьлча а, из кампаньи чакхйохаш яр. «Сатра моторс инджинирс» яхача фирмо хьахьеккхад дерригa тIадена бехкаш кIал кIийле йоацаш хинна хилар. «Москвичий» гадоаккхаш къамаьлаш даьд цар дукхача даьша. Саррей яхача городерча Д. Олдхэма, масала, ядаьд: «Сай «Москвичана» цхьаккха хатар ца хулаш 50 000 миль никъ баьб аз. Дукха эзараш «Москвичаш» лел дерригача дуней наькъашка - гIолла—арктически къилбаседенгара тропикашка кхаччалца, хIаьта цар даьша а иззаморг аргда: цхьаккха проблема яц».

В. ВАСИЛЕЦ,
ТАСС корреспондент.
Лондон.

БАРТТАЙНА КОЛЛЕКТИВ

Шийтта шу да Часыгов Батархан Керимсултанович Яндерерча 8 шера школе директор волаш болх бу. Школа кулгалхо хилалехьа цо болх баьб хьехархо волаш. ЦIудухьа цо дика кхетаду къонача хьехархошта эшаргдола новкъостал, пара шийна яь замечани халонаш. ХIаьта цо цар йоакхо а ю, шийгара эшаш дола гIоновкъостал а ду.

...Бийса яха ха я. ХIанз а вагIа къонача хьехархочунца Маркелова Верайца шийн хиннача къамаьла уйла еш. Вера Тульски педагогически училище йитеяьккхачул тIехьагIа енай укхаза балха. Мичча тай пара шийна яь замечани халахеташ тIаэцар цо. Цхьан дийнахьа ше волча кабинете дIачу а йийха къамаьл дийцунца директора. «Вера, — аьлар цо, — хIанай хьо сеа цIимхара, е укхаза саготлу хьа, е даьх-наьнах бIарг тоха безам ба хьа хьаала хьайна къувлар, аз сайна могаш дола гIо дергда хьона, цIа а йохийтаргъя хьо...»

Цу хана денз хувцаелар къона хьехархо, из раьза яр шийн директораца хиннача къамаьла. Бегашта яьха дац: «Хозача дешо лакха лоам бошабаьб».

Йоккха еце а безаме вIаши тIера, барттайна я Яндерча 8 шера дешача школа коллектив. Дукха ба укхаза болх бу дукха ха йолаш, шоай гIулакхах кхеташ, йоккха опыт йолаш бола хьехархой. Царех ба гIалгIай мотти литературен хьехаш вола Б. Б. Барнев, эрсий мотти литературен хьехаш йола школа завуч Ачерханова Раиса Ахметовна, юххьанцарча классашка хьехаш йола Кодзоева Любовь Халитовна, кхы дукхабараш а.

Ф. ХАМХОЕВА,
хьехархо.

ЦЕРГИЙ ЛОР

ХIара дийнахьа Грозненски стоматологически поликлинике хул шоай цергашта, кхалашта дарба дайта баьхка, е цергаши кхалаши дIатохийта баьхка бIаьш нах. Царех хIаране шеший оамал я. Царех цхьавар сов чIоагIа кхало, е церго деча лазаро корзагIваьккха лорашца гIар еш, царга лувш хул. Из санна вола пациент ше йолча нийсвелча из тове а хов цергий лора Медведева Валентина Сергеевнана.

Цо болх беча кабинетера арвоагIачо каст-каста оалаш хов укх тайпара дешаш: «баркал хилда хьона, Валентина Сергеевна».

ХIара шера дуккхача наха стоматологически поликлиника предложенеи книжка тIа цунна баркал яхаш дукха йоазош ду. Духхьала дIадахача шера даьд цунна а кхыча лорашта а баркал яхаш итташ йоазош.

...Цхьан дийнахь Валентина Сергеевна йолча вера чIоагIа цергаш телха вола цхьа пациент. «Массехк кхала дIаяккха езаргъя са», — аьлар цо. Воккъонца кхалашка, цергашка хьежар лор. ТIаккха «дIаякха хьалха я ераш, аккхарна дарба де, пломба оттае еза», аьнна пациент тове елар из. Цхьабакъда, лазаро корзагIа ваьккха пациент сихагIа уж шийн багара дIаяьлча дукха сагота воацаш вар «ДIаяха-м кхуврг-да, аккхарна дарба де деза», аьнна шийн болх дIаболабир Валентина Сергеевнас. Цхьаши кIира доаллашехь пациента массехк кхалана пломба оттаяь дарба дир цо.

Ткъаь иттех шу да юкъерча дегIарча, кIай, йиза, безаме юхь йолча, шийн балхах дика кхеташ йолча Валентина Сергеевнас цергий лор йолаш Грозне болх бу. 1959 шера стоматологически поликлиника хьайиллача денз цергаштен кхалаштен дарба дара йолча отделене шийн специальностах къахьегаш я цов. Медведева. Духхьала шийн болх барах, шийн декхар чакхдоалаш санна лархIаш цо. Валентина Сергеевнас дукха болх бу поликлинике керда балха баьхкача цергий лорашца, дуккхача шерашка ше Iоаяь балха опыт дIалу къонача специалисташта. Шоай профессех лаьца царца каст-каста къамаьлаш ду, хьехам лу. Цудухьа оал цаь цох тха дикагIйола новкъост, хьехархо аьле.

УнахцIенон системе ше къахьега йолаелча денз дукха общественни болх беш я В. С. Медведева. Дуккхача хана из хиннай профсоюза месткома председатели, медицински болхлой профсоюза обкома члени. ХIаьта 1962 шера денз цахаддаш стоматологически поликлиника партийни организаце секретарь а я из.

ЦхьаралагIча квалификационни категорех йола цергий лор ше яле а дуккхача шерашка из болх беш болча лорашца дагаювл, медицински литература тIара кердадар лаха гIерт, нагахь из корадича, цох пайда эц. Ше, партийни организаце секретарь хиларах тарра поликлиника болхлошта юкъе дукха кхетама болх бу цо. Тайп-тайпарча темаех царна лекцеш еш.

Валентина Сергеевнана еннай «УнахцIено лорайра отличник» яха значок, Ленински юбилейни медаль, «Знак Почета» яха орден. ХIаьта унахцIенон Грозненски городской отдело, Нохч-ГIалгIай АССР-ен РСФСР-и Министерствашта цунна тийнна сийлен грамоташ итташ я. Къахьегама книжка тIа дIа а яздеш, яьха баркалаш дукха да.

Иштта йола цергий лор стоматологически поликлиника медицински болхлоша чIоагIа лоархIаши сий деши я. Цудухьа поликлиника юххьанцарча партийни организаце цкъа санна дуккхаза а хийржай Валентина Сергеевна районни городской партийни конференцешка делегаталла. Шийх коллектива бенна тешам цIаккха боа ца беш хьа а йоагIа из.

Р. СЕМЕНОВА,
Грозненски стоматологически поликлиника керттерча лора заместитель.

СУРТА ТIА: цергий лор В. Медведева.

И. ПЛИЕВА сурт.

«БАХРАМА ТIЕХЬЛЕ»

ТЕНИКИЙ ТЕАТРА КЕРДА СПЕКТАКЛЬ

Укх деношка эггара зIамагIболча хьажархошта нохчий меттала керда сакъердаме спектакль кийчъяьй Нохч-ГIалгIай республикански теникий театра коллективо. Из спектакль театро оттаяьй Р. Качанови З. Успенски язъяьча «Бахрама тIехьле» яхача пьеса ларда тIа. Пьеса нохчий меттала яьккхай Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артиста Батукаев Гаруна.

Фуд бераша спектаклах хьаэцаргдар, миштаб цун чулоацам?

Эзар шерал совгIа ха я лаьттан кIал шийн Iунца Бахрам вахаш вола. Из бIаргашта са ца гуш къевенна. ЧIоагIа рузкъа долаш ва из. Фу дергда, шийн тIехьле хьанна дIалургъя? — Цу уйлано наб яйтац Бахрамага. Волле, оал цо шийн Iунга Зен-Зиляга, тIерча дунен тIа е вахе цхьа дика кIаьнк ва вайна.

Бакъда, шоаш хьакхеллача денз лаьттан кIал бахача царна хац йиигеи кIаьнкеи бе-башхало. Цудухьа кIаьнк ва мотташ 3-ча класса дешархо Малика лочкъаю Зен-Зиляс.

Кердача спектакло новкъостал дергда нахаца камаьрша, безаме хила, дас-нанас, боккхагIчар яхар де Iомавала.

Цу тайпара кхетам байара язъяьй пьеса. ХIаьта спектакль оттаьлча театра керттерча режиссера Г. М. Ганукаева а актерий а дика вIаштIехьдаьннад пьеса чулоацам сцена тIа сурт оттадеш, берий дегаш гIоздоахаргдолаш хьахьокха.

Ала безам ба кхоачамбоацарех. Укх тайпара моттиг я спектакле. Сцена тIа — Бахрама боахам гойташ йола декораци бераша атта кхетаергйолаш яц. ДукхагIа малха е бетта таралест из (художник-оформитель Н. С. Листопадов). Кхы а да: Зен-Зиляс гале чу а елла хьаена Малика елхаш я «цIаяхийта со» яхаш, цун бIаргех Iоуха хий ведара чура доагIаш санна да. Из иштта чIоагIа эшаш дац.

Укх тайпара цхьа моттиг а я пьеса: сиргIа тIехьауд Бахраман Зен-Зилянеи, кхеразенна Бахрам гаьна тIа хьалкхоссалу. Бакъда, из сцена тIа иштта дац. Сердал йоаггIача бесса ца хьокхар бахьан долаш Бахрам гаьна тIа «хьалхьош» дола дерригa таьш гуш да. Цун теркам бе беза.

Спектакль оттадаьчар кхетаде деза сцена тIа хьахьокхачох бераш тешаш ца хуле, шоаш кхоачашде хьалхашка оттадаь декхар кхоачашде вIаштIехьдаргдоацилга. ХIаьта бераш боккхагIчарел чIоагIагIа хIама зуваш да. Иштта ца зуваш дусаргдолаш дац кхоалагIча класса дешархочун Маликай оаз (теник ловзаер Р. Х. Мехтиева) цхьаццайолча моттигашка ккийнача кхалсага санна хилар. Из вIалла тарлургдолаш дац.

Уж а кхы цхьадола а спектакле нийсденна технически кхоачамбоацараш юкъера дIадаьхача бераша бокъонца сакъердам эцаргбола спектакль хургъя цунах.

Укх деношка Автуре, Серженъ-Юрта, Шаьла, Ачхой-Мартана зIамига хьажархой болча кердача спектаклаца баха хиннаб театра артисташ. ХIанз уж Гудермесе гIоргба.

Р. ЯНДИЕВА.

А. ВЕДЗИЖЕВ

ГIАНАХЬ

«ЦIи тохар» яхача повеста тIара дакъа

(**ДIаходоалар. Доалалур № 31 йолча «Сердало» газета тIа**).

«Ма безаме доацаш а да, — дагадехар цунна. Малейкаш чIоагIа тIера хул ма йоахарий».

— Уж муIаш хIана ягIа хьона? — хаьттар цо цIаькха а.— Малейкий ткъамаш хул ма йоахарий.

Раьза доацаш лохера Юсапагахь хьалхьежар из.

— Укхаза хаттараш де дезар хьо вац, хьога хаттараш де бокъо яр со да, — жоп делар малейка, хьалхашка йоккха хурма га ягIача наIарашка кхаьчар уж. Хьалкхайда хьа а баьккха цхьа сом дIакхаьллар Юсапа. Ше бага башаш мерза хийтар цунна из. «Кхы хIама деце е сомаш буаш а воахалургва укхаза-м» — раьза хилар Юсап. НаIара уллув доаллача корах чухьежача. Лаьтта Iо хIана кхачаш аьнна. БIаьха дошув мо къегаш кIажараш а йолаш чуда лелаш мехкарий а царна уллув гIовна а кепа а тоабенна кагий нах а байра Юсапа. ЧIоагIа раьза хилар из гIадвахар. ХIаране бе кадаш доахкар. уж кадаш вIашка а детташ къургаш дора мехкараша а кагийча наха а. Шоайла хьерчар мехкарий а кагий нах а, вIаши барташ доахар. «Жайнахь ялсмала хургба ма яххар фуралIала мехкарий а ба, кагий нах а ба,—дагадехар цунна. — Занзала хий да цар мелар. ЦаI-м аз сайна а къоастаергъя хьона царна юкъера, эггара къонагIа яр. Ханна къону ма йоахий укхаза», — сопадир цо дагахь.

— Хьаккхьачад вай, — аьлар малейка наIарах ше чIега хьабоаккхаше. — ШагIа дIахайта хIама дий хьа?

— Даьла раьза хилва хьона, — ловца баьккхар Юсапа. — Цхьаккха хIама дац, со укхаза дика дIанийсвеннилга дIаалар мара. Из дIахайта а сай истийн берийн дог дохадергда-кх аз.

ХIама аланзар малейка, духхьал борд-бордах деладалар мара. НиI хьа а йилла дIачутеттар цо из. Боккхача ало воагавир из. БIаргаш дIакъайлар цо. Юсапа кхетаданзар хьалхагIа шийн мераж боагача кIув хьажо дIайикъар, е цу чу хьекха цIогIарч хьахезар. Цо бIаргаш хьалекхача берзантIерзан яьш чу боагабу нах байра цунна. ХIаране ше-шийн яй бар чу кIув а кхехкаш, кхоачабенначунна кIув а ботташ дIаьха цIоги йоккха муIаши йолаш шайтIа лелар. ЦIаьхха хьахьежа Юсап бIарга а вайна цкъа кхоссаденна укханна юххе дIаэттар шайтIа. Говра яраш санна йоккхий цергаш гуча а йоахаш раьза хинна деладелар из.

Хьакхаьчарий хьо? — хаьттар цо безаме Юсапага.

— Ер фуд? — кхеравенна тIехьашка ваьлар Юсап.

— Гаций хьона? — цIог лостадир шайтIа. — Яй аз кийчбаьб хьона. КIув а болаш ба.

Цар ше кIалхарвоаккхаргволаш санна хьалха лаьцар цо ши кулг.

— Раьза веций хьо? — юха а цIог лостадир шайтIа.

— Ай, укхаза со хьвоалавеш корах сона дайнар кхы сурт ма дарий... Ер-м бакъйода жожагIате ма йий... сакхетарг хилча денз далла гIулакх деш хьавена саг ма вий со, со мишта вол жожагIата.

Аркъал а даха деладелар шайтIа. Лаьтта Iо а дежа керчар из, лесттадеш цIог лаьттах деттар сов Юсапа аьнначоа раьза долаш.

— Ма Iовдал ва хьо, — ва-м, аьлар цо юххера а лаьттара хьал а гIотташ. — Корах хьайна дайнача сурта маIапах а кхийттаваш-кх хьо.

— Со аравалийта! — цIогIа техар Юсапа. — Со харцахьа воалаваьв укхаза. Со даьлага шийга латкъаргва.

— Цхьаннахьа воалийтаргвац, — саббаре жоп делар шайтIа. — Хьона яй кийчбеш аз хьийга къа эрий да-м дедацI.

— Ай, корах сона яйнар ялсмале ма ярий...

— Дукха талбаш ма еттал, — юкъеиккхар цунна шайтIа. — Корах хьона дайнар, ялсмале иштта хургъя яхаш, дунеахь баха ца буташ. Iа Iехабаьча наха уттадаь сурт дар... ТIаккха укхаза долаш дар хьона гуш дар да.

Кхы къамаьл дайтанзар цо Юсапага. Юкъ йолччара хьалаьца айваь дIа а вихьа кIув чуболча яь чу хоавир цо из. Юсапа йовнзар шайтIа цIелеторг согаш, бакъда ер чухоавешше бокхха ала баьлар яь чу.

— Ва-а-аа! — сов воагаваь цIогIа даьлар Юсапага. Шийга даьннача цIогIо сомаваьккхар из.

Мотт дегIа даьннача хьацаро тIоадабаьбар. ДегI аьчача санна лазар, корта бутув бийрзача санна хIаман уйла е могаш бацар.

— ЛаиллахI, лаиллахI, — дуIаш де волавелар Юсап.

— Фу хиннад хьона? — хаьттар укханга даьнна цIогIа хеза чуенача Калимата.

Ца йовзаш санна хьежар из сесагага. Корах чухьежача Iуйран малха зIанараша ше воагавеш санна хетар цунна.

— ШайтIа болх, шайтIа болх, — халла йистхилар из.

— Хьона-м шайтIа мара кхы фу дагадохаргдар, — кулг лостадир Калимата. — Хьо хьай шайтIашца дIаIе, бакъда кIаьнк аз тахан школе вохийтаргва... Хьо бахьан долаш цхьа шу тIехьа-м ваьннав из... ХIама дергдац, цхьа шу мара дий из.

— Фу? — метта юккъе урахайра Юсап. — Фу аьлар Iа?

— Хьона дIахезар аьлар, — дIа а йийрза араьлар Калимат.

Шийна тIехьа Юсап сердаш хозар цунна, бакъда цо дерг дIа а хьоххханзар. Хоадам болаш дагахь чIоагIо яьяр цо, шийна раьза цар из шийн ханнахь мара духьал а яьнна кIаьнк дешара юкъагI а ца воаккхаш, ца дешийта.

Юсап хIанз цхьаккха шеко йолаш вацар сийсара шийна гIа довра баьханах. Дала ше баь хоам бар из, кхы цхьаккха хIама дацар. Дала дагадохийтар дезал Iаьса берзаш латтилга, дына юстара боалаш латтилга. А, цо из хулийтаргдац, цхьаккха хIаман духьа хулийтаргдац. Лоаца юбкаш ювхаю мехкарий, керта тIа кий ца леляю къонгаш Юсапа эшаш бац.

Чехка хIамаш тIа а йийха араваьлар из. Шийн бе йоалла гIадж Iетта балха яхале етт бетташ ягIача Калимата хьалхашкара ведар дIаяхийтар цо.

— Iа вохийтаргва кIаьнк школе... Iа вохийтаргва кIаьнк школе, даьла моастагIа, — лостаяь букъа тIа шозза гIадж техар цо укхо ведар дIаяхийтача ца кхеташ ураэттача Калимата. — Зуд да хьо, дала шийх дIадаьккха зуд.

ЦIаьхха тоха аьнна гIадж айяьча Юсапа Калимата бIарга тIа бIарг эттар. Кхераялар дацар цун бIаргашка, е дехке ялар а дацар. Бакъда, цу бIаргашка шийцара боарам боацаш гоамал кхетайир Юсапа. ГIадж Iояхийтар цо.

— Iа дергдац са дезала доал, е саго а дергдац... Да со ва, далла а наха а хьалхашка бехке вар со ва.

Сиха йоаццаш дIатIа а яха ведар хьайицар Калимата.

— Сесаг марах летар наха аргдоландаь вут аз хьо кулг тIа ца дахьаш. — юха а етт бетта Iохайра из. Хьайца яха хайча денз сердал гойтаяц Iа. Тоъаргда хIанз, хIанз Iайха теха хIама тIеххьара йолга халахь.

Юсап кхеравеннавар. Цунна ховра КалиматагIара фуннагI дала тарлулга. Пхе сесагах цхьаккха хиннаяцар иззамо цунна майра духьал отташ. Шек хила а везац, цо кулг тIадахьаргда яхе, дахьарг а да.

— Хьона дувца дезар аз кхы а дувцаргда, хьо кхеяь да хьакхийца хьа валларг,—сердар Юсап. — Со хIанз мукъа вац. Хьо йоацаш кхы а ба ераш-м, — сихха кхыча истий коашкахь дIаволавелар из.

— Хьай хьашт мелл жIалех-м Iеха, — тIехьа кхайкар цунна Калимат, — бакъда кхы лата ма латалахь.

Юсапа ше а, Калимата а кхетадора Юсап кхы а хIама тоха ца лоархIавеш мара, ца ловш ца Iийнилга. «Иштта дикагIа да из-м, — дагадехар Калимата. — Цкъа ханза дарг доацар дIахайтача бакъахь да».

Сиха хIама а кхаьлла балха яха кийчъеннаяр Калимат, цунна кхалнахага уха цIогIарч хьахезача. Фуд-те аьнна араяьлар из. ЦIогIарч Фадимана коа деттилга кхетадир цо.

«Цига а латаш ва-кх ер»— дагадехар цунна. Сихха дIайолаелар из Фадиман шийн бераща яхача цIенгахь. Калиматал хьалха кхаьчабар цига Юсапа вож истий, цар бераш. Юстаро елха а елхаш латтар шийн йоIа Iайшета мархIа йоалла Фадиман. КертагI Iоухача цIийво ши бIарг мара мукъа ца буташ бат хьалийнзаяр цун. Вож истий Юсап хьалаьца бар, царна карара вала гIерташ дIагIертар из.

— ДIахеца со, дIахеца! — цIогIа деттар Юсапа, — аз корта дIабоаккхаргба цу даьла моастагIчун.

Йист а ца хулаш оззаяь маьра бе йоалла гIадж хьаьккхар Калимата. Нийс а енна шийн низ маба цун керта гIадж лостайир цо. ГIадж кертагI кхетаргйолаш яр, бакъда кхеравеннача Юсапа корта юстара а баьккха аьтта балам тIа кхийтар цунна из.

— Хьайбаш да вай ер лета, укхо чолакх даха, — цIогIа техар Калимата. — ДIаетта, хойтаргда вай укханна хIама кхетаро лоавой, — шоалагIа а гIадж техар Калимата.

Цо кхайкар дарга хьийжача санна тIехьашкара а хьалхашкара а бийнаш деттадала доладелар Юсапа.

Хьалхарча юкъа духьале е гIертар Юсап, яппараш йора, бакъда хIара бий массаза кхет низ эшалора цун. Юххера низ кхоача а бенна Iовожаш кхетамчура ваьлар из. Юсап тийшавар истий ше ве лаьрхIа болга. «Ма къиза валар хул са, — дагадехар цунна кхетамчура валале, — таханар дар санна дехача дийнахь оарцагIвала саг а мича хилар сона». Бакъда, дорх а даьр а бенна болча исташа кхетадацар мар кхетамчура ваьннав, е ваьннавац. Iо а берзаш бийнаш деттар цар цунна, мIарграш деттар.

— Iовежачоа ма тоха яьхад вай дьша, — аьлар юххера а Калимата. — Вита хIанз, шийна доагIар дIакхаьчад укханга.

Детта цIогIарч хеза эггар хьалха оарцагIбаьхкараша юкъе вар Iаббас. Цецваьккхар из укхаза дайначо. ЦIеша а яьккха латтар Фадиман. Лаьтта улла Юсап велча мо мара хьовш вацар. Iо а вийрза кулга пха лаьцар цун Iаббаса.

— Ай, фу хиннад укхаза, малав е гIулакх даьр? — хаьттар цо аргI-аргIагI Юсапа исташка а хьожаш. Юсап ца везаш-м юрта нах дукха а бар, бакъда е туржаI оттадалла цунна моастагIал долаш саг ва аьнна хеза а дацар цунна. Эггар чIоагIа цо тамаш йора Фадимана а йийтта хиларах. Воча саго мара кхалсага кулг тIахьоргдац, аьнна хийтар цунна.

— Со я, — хьалхашка яьлар Калимат. — Лоаце а хьойя а со я цунна йийтар, — тIатехар цо.

Цхьаккха хIамах кхетанзар Iаббас. Шийна гуш дар гIанахь да-те, е сомах да-те аьлча санна Калимата кIирвенна бIарахьежар из.

— Аз-м бегаш бац... Е тайпа гIулакх даьчун къайлавала кхелехь Iаьдалга дIахайта деза.

(**Йистедоалар хургда**).

Алма-Атински областера «Каскеленский» яха ялат кхеду совхоз—Казахстане баьш карадерзадаьча хьадаьча боахамашта юкъе боккхагIчарех цаI ба. 20 шу хьалха комсомольски путевкаех укхаза баьхкар Москвера, Ленинградера, Украинера, Молдавера кагирхой Комсомольцашта карагIдаьннача турпалча гIулакхашта хетаяь лаккхача ларда тIа дIаоттаяь латт эггара хьалхара боал баьккха трактор.

Чьтараши вагончикаши хиннача моттиге хьалъяьй Междуреченский яха дика тоаяь целинникий поселок. Культура Ща, больница, столови, юкъера школа шийца интернат а йолаш, шиь библиотека шиь берий комбинат, кхыйола культурно - вахара учреждени я укхаза.

Общежитеш, столовеш, спортивни майдаш я хIара бригаде, Болх бара а фусамашта а йола гIишлош хоза, дика хьалъяь, дукхача хана лаьрхIа я.

Боахаме хьалхийнай механизаторий, хьайбаши кхаши лелаерий йоккха опыт йола коллектив. Школа яьккхачул тIехьагIа раьза а болаш совхозе Iа кагирхой, шоай дьшен ноашен дIадоладаь гIулакх дIаходахьа.

Паччахьалкхенга ялат доккхара йола нислагIча пятилетка план кхаь шера кхоачашъяьй. 81,6 эзар тонн ялат — пятилеткаха лаьрхIа хинначул 18 эзар тонн дукхагIа — дехкад совхозо. ХIара шу юкъера лаьрхIача 2,5 миллион пайда беш чакхдоакх боахамо.

СУРТА ТIА: «Каскеленский» яхача совхоза центральни усадьбе

Ф. САЛЬНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ФЕ ХИЛА

Малар — зулам. Дукхха а кхерамегIа да из менна веха водитель автомобиль лалла хайнача хана. ЦхьабакIда менначул тIехьагIа машин лалла е цун ко бе деллачул тIехьагIа мала чIоаггIа безам болаш хул цхьабараш. ХIаьта машина кои малари шоайла цхьана тардала йиш йоацаш ши хIама хиларах цунах зулам даланза Iац. Духхьал из бахьан долаш наькъа тIа хатар а хиннад, морально лоарзагIа а ваьннав «Ремстройтреста» механик В. Салаев. 9 марта совнагIа малар а менна, шийн дегIан паччахьалкхен машинанеи доал дулургдоацача а ваьнна, гаьна тIатехай цо машин. Ираза сакхат ца хулаш висав водитель. Цхьабакъда М-408 яха № 03—00 ЧИГ йола автомобиль ханазамалахь меттаотталургйоацаш аьчай. Вешта, маларо бала ца беш висавац Салаев а. Кходи даьначул тIехьагIа 24 бетта машин лоалларгйоацаш бокъонех а ваьккха, 30 сом гIод техад цунна.

Иззамо долча бахьанагIа авареш яьй шоай доалахьа автомобилаш йолаш болча А. Садулаева, Л. Касуева, кхычар.

Маларах доккха зулам даьннад Карабулаке вахача 23 шу мара даланза волча Х. Аушевна а. Менна веха а волаш М-62 яха мотоцикл лаьлла водаш волча цо Ведечски школерча 5 классе деша вагIача кIаьнка тIатехай мотоцикл. МассехкнахьагIа дегIа сакхаташ даьд кIаьнка, хIаьта малар тIехдахарахи из зулам дарахи суда хьалхашка жоп дала дезаргда Аушева а.

Укх тIеххьарча кIирагIа юха а каст-каста хила даьннад гIашлошта наькъагIа болхаш машинаш тIаетташ дола хаташ. Бахьан цаI да — наькъагIа лелара правилаш е водителаша а, е гIашлоша а йизза кхоачаш ца яр. Уж кхы къар ца луш хиларах цу шина а тайпанна зулам доал.

Сайханова улицагIа йодача хана трамвая водителa В. Зайцевайна бIаргавайнав наькъа йистте гIолла вода саг. Гургал а теха хоам баьб цо цунга. Вож, гургала тата шийна дIахезача лоравала хьежав, цхьабакъда, кхоачамболаш юстарваьнна хиннавац. Шиннегара а ледарло ялар бахьан долаш саг вийнав.

«Машин тIехьашка йохийтача хана из тIаккхетаргйолаш тIехьашкахьа хIама йий-еций хьажа веза водитель». Цхьабакъда цхьан минута из хьехам бицбалийтаб Сунженски ПМК-7 шофера А. Дорашевске. Терко йоацаш хиларах даьнна «беркат»... Корта чIоагIа лоза а беш сага машин тIатехай Дорашевске. НаькъагIа лелара правилаш вогIча тайпара телхаярах хIанза жоп дала дезаргда водителa а.

ДIадахача кIирагIа республика наькъашка 30 авари хиннай 14 саг лоза а веш, цаI ве а вувш.

А. ЧЕБУШЕВ.

Тахани кхоанеи хургда

16-ча МАРТА

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 11.00. Йоккха зал. Дешархой художественни самодеятельностага хьажар. 14.00. Лекцей зал. «Къона ленинец» яха клуб. Спорта мастеращца вIашагIкхетар. 13.30. Документальни а Iилман-популярни а фильмаш. 19.30. «Иллена тIехьа илли» яха концерт. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Интер» яха ансамбль.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 8.00. «УнахцIено» яхача группа занятий. 10.00. «Бригантина» яха клуб. Массовикий - затейникий конкурс. 11.30. 13.30. Республикански театра концерт-спектакль. 17.00. «ЛадувгIа кердача ашарашка» яха концерт. 17.30. Къонача скульпторий балхий выставка.

ПРОЛЕТБАТА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ЦIА. 14.00. «Хой хьона улицашка лелара бокъонаш» яха викторина. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦIА. 17.00. Парижски коммуна Денна хетаяь литературни обзор. 17.00. Сомий бешамаш лелаерий клуба занятий.

Н. К. КРУПСКАЯ ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. «Къона ленинец» яха клуб. «Массе а хана хьежалба малх» яха кинофестиваль. 12.00 — «Закон — вай доттагIа» яха кинолекторий. 17.00. Истола тIарча тенисах ловзар яхьаш. 16.00. Топаш кхувсара яхьаш. 18.00. «Дзю-до» яхача кIалтохаргах латара яхьаш. 17.00. «Глобус» яха клуб. «Парижски Коммуна» яха къамаьл. 19.00 Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Экспресс» яха ансамбль.

КИМ ЦIЕРАГIА КЛУБ. «Саг, декхар, бокъо» яха диспут. 20.00. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Старопромысловски кагирхой» яха вокально-инструментальни ансамбль.

17-ча МАРТА

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 9.00. Болх бу «Малышок» яхача берий кинотеатро. 10.00. «ТамашийнIа халкара искусство» яха къамаьл. 19.30. Йоккха зала «Иллена тIехьа илли» яха концерт. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Интер» яха вокально-инструментальни ансамбль.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. Интернациональни доттагIала Ди. 12.00. «Бригантина» яха клуб. «Парижа лир» яха Iуйре. 14.00. «Чайка» яха клуб. Парижски Коммуна Денна хетаяь Iуйре. 16.00. Истола тIарча теннисах ловзара яхьаш. 17.00. Къонача скульпторий балхий выставка. 19.00. Ловз «Гармония» яха вокально-инструментальни ансамбль.

Н. К. КРУПСКАЯ ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. «Къона ленинец» яха клуб. «Сакъердаме забараш» яха Iуйре. 12.00. Дунен халкъашта юкъерча хьалах лекци. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Экспресс» яха ансамбль.

ПРОЛЕТБАТА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ЦIА. 8.00. Берий художественни самодеятельноста районни хьажар. 12.00. Болх бу «Орленок» яхача берий кинотеатро. 14.00. БIаьстенах дикагIа сурт диллара конкурс. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦIА. 10.00. Филателистий клуба занятий. 11.00. Болх бу «Седкъилг» яхача берий клубо.

КИМ ЦIЕРАГIА КЛУБ. «Тхо кхеллад фаьлгаша дувцар бакъде» яха берий Iуйре. 16.00. ТIаьхьех «Тхо Iомалу хоза халхадовла» яхача баьлан халхарий кружоко.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ХЬАЖА

16 март
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Массанена йола гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Бераштa. «Теникий тика тIа». 10.00 — Босбола телевидени. Концерт. Ленинградера передача. 10.45 — Пистоленко. «ЛагIаш» яха телевизионни спектакль. «Туха город» яха 6-гIа сери. 12.10 — Дай-ноаной, шоана. 12.40 — Доккхача театра афишашка. 13.20 — ДикагIа йола топараш — дукхагIа. 13.50 — Музеешкен выставочни залашкен гIолла. «Тутанхамона кхашарe ганз». 14.20 — «УнахцIено». Iилман-популярни программа. 14.50 — Къонабараштa йола музыкальни сайре. ДIахьошьяр Виноградова я. Останкино концертни студера трансляци. 15.55 — «Оаха пожарни машиниэц» яха художественни фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.45 — Босбола телевидени. «Оаккхарий цирк». 19.20 — Босбола телевидени. «Америке гIолла» яхача телевизионни документальни фильма премьера. «Калифорни тахан» яха I-гIа дакъа. Автор Зорин ва. 19.40 — Босбола телевидени. «Вай лоалахой» яха телевизионни миниатюрай театр. «Дикача уйлашца» яхача телевизионни спектакла премьера. 20.30 — Босбола телевидени. Илли оал «Эдуард Хила». Ленинградера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Кинопанорама. Передача дIахьу РСФСР-а халкъа артиста Яковлева. 23.00 — СССР-а халкъий Iан 3-гIча спартакиаде. 1. Кор-сбалоаш фигурни хахкар. МаIанах. Босбола телевидени. 2. Конькобежни спорт, лыжни спорт. 23.30 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

12.00 — «Знание» яха кинопрограмма. 13.00 — «Операция трест» яха художественни фильм. 1-гIа, 2-гIа сери. 15.55 — «Велакъежара 30 минут» яха кинопередача.

17 март
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Бераштa. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Дешархошта. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва. 11.00 — «Музыкальни киоск». 11.30 — Дешархошта. Советски Эскара историех йолча Олимпиада 1-гIча тура хаттарашта дола жопаш. 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — «Кербабаева творчества оагIонаш». Кербабаев ваь 80 шу дизарга. 14.00 — Босбола телевидени. «Донская повесть» яха художественни фильм. 15.35 — Каракалпакски АССР искусства мастерий концерт. 15.15 — «Дунен халкъашта юкъера панорама». 16.45 — Шун дехарах йола музыкальни программа. 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15.—«Къонзолг» яхача телевизионни фильма премьера. 19.05 — Босбола телевидени. «Кинониxъбархой клуб». 20.05 — СССР-а халкъий Iан 3-гIча олимпиаде. Олимпиада дIакъовлар. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Балета хьакъехьа. ДIахьошьяр — искусствовед Демидов ва. 22.30 — «Самбо» яхача къовсамах йола СССР-а чемпионат. Каунасера передача. 23.00 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

12.00 — «Операция «Трест» яха художественни фильм. 3-гIа сери. 16.15 — «Операция «Трест» яха художественни фильм. 4-гIа сери. 19.30 — Концерт.

ЛАДУВГIА

16 март

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Ашараш. 8.30 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.00 — гIалгIай халкъа юморескаш (гIалгIай меттала). 13.20 — Моттигерча композиторий иллеш (нохчий меттала). 14.00 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала). 14.15 — «Кризис хинна бизнес» яха беседа (нохчий меттала). 14.30 — Халкъий доттагIал, литературай доттагIал (эрсий меттала). 15.15 — «ДоттагIлен гастролашца» яха музыкальни обозрени (эрсий меттала). 16.00 — «Вай доттагI — Iалам» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.30 — Юрта боахама хьалха латтараштa дола концерт (гIалгIай меттала).

17 март

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.28 — Юртбоахама знаней радиошкола (гIалгIай меттала). 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 13.30 — «СалоIа минуташ» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 14.00 — Интернациональни доттагIлен радиоклуб (эрсий меттала). 14.20 — нохч-гIалгIай халхарий ашараш (нохчий меттала). 15.15 — Къахьегамца даьккха сий. «Токарю! токарь» (эрсий меттала). 15.30 — КIирандийнахьара ашарий программа (эрсий меттала). 16.00 — Школьни глобус (эрсий меттала). 16.15 — Атеистически интернациональни кхетамца нах кхебара къахьтта теркам тIабахийта. КПСС-и Сунженски райкома секретара Орцханова выступлени (гIалгIай меттала). 16.30—Советски Эскара бIухой письмойх дола концерт (нохчий меттала). 18.30—Иллеца доттагIал дарашта дола концерт (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, Iуйрийна цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, къулба - малхбоалехьара мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 5—10, Грозне 6—8 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. 17 мартера 20 марте кхаччалца хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, къулба - малхбоалехьара мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 3 градус шелалгара 2 градус йIовхалга кхоачаши деношка 6—11 градус йIовхал йолаши хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

СФ04129. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-за «Грозненский рабочий», проспект Револю цин 7/84. Заказ № 2854